

Oikeusministeriö
Lainvalmisteluosasto
PL 25
00023 VALTIONEUVOSTO

Lausuntopyyntö 26.1.2016

LAPSEN HUOLTOA JA TAPAAMISOIKEUTTA KOSKEVAN LAINSÄÄDÄNNÖN UUDISTAMINEN

1. Alustus lausuntomme näkökulmalle

Huoltoriita syntyy, jos jompikumpi vanhemmista toimii toisen vanhemman tulkinnan mukaan olemassa olevien sopimusten vastaisesti, lain vastaisesti tai sopimuksettomassa tilassa pyrkii saamaan omalta kannaltaan edullisen sopimuksen käyttäen apunaan epäilyttäviä keinoja. Huoltoriitojen ennaltaehkäisyyn ja käsittelyyn tarvitaan kolmea asiaa:

A. Selkeä laki, joka ei ole tulkinnanvarainen vanhempien vastuun ja lapsen edun vastaisen toiminnan suhteen. Selkeiden vanhemman vastuiden ja lapsen edun vastaisten toimien esimerkki: Oikeuskäytäntöön on tuotu käsite status quo, joka arvotetaan tärkeämmäksi kuin nykyisen lain esitöissä mainitut periaatteet. Muutosoikeudenkäynteihin tämä on kirjattu painavaksi perusteeksi Helsingin hovioikeuspiirin laatuhankeessa laaditun tuomariohjeen¹ sivulla 12.

Tosiasiassa ainoa muuttumaton asia lapsen elämässä ovat biologiset vanhemmat. Kaikki muu voi muuttua sen jälkeen, kun päätös on tullut lainvoimaiseksi. Vakiintuneiden olosuhteiden painoarvo päätöksen perusteena on nykyisin liian suuri. Nykyisin tällä epämääräisellä (mitkä olosuhteet vakiintuvat ja milloin) perusteella lapsen henkistä pahoinpitelyä voi jatkaa. Sen perusteella voi olla noudattamatta sopimuksia. Sen perusteella toisen vanhemman yhteyttä lapseen voi rikkoa.

1 http://www.oikeus.fi/hovioikeudet/helsinginhovioikeus/material/attachments/oikeus_hovioikeudet_helsinginhovioikeus/karajaoikeuspainotteistenlaatuhankeidenraportit/9pBMPedZf/Lapsen_huolto_tapaamisoikeus_ja_elatus_2009.pdf

14.2.2016

Se, mikä on lapsen edun vastaista toimintaa², kun vanhemmat ovat eronneet, tulee tarkentaa kyseessä olevaan lakiin.

B. Ennaltaehkäisevät käytännöt, joiden mukaan toimitaan, jos vanhemman vastuuta rikotaan tai toimitaan lapsen edun vastaisesti:

1. Työnjako oikeustoimen ja sosiaalitoimen osalta on selvennettävä. Esimerkiksi lastensuojelun rooli, kun vanhempi rikkoo sopimuksia tai toimii muutoin lapsen edun vastaisesti. Puuttumisen kynnyistä on madallettava. Tilanteeseen puuttumattomuus vaarantaa lapsen kasvun ja kehityksen antamalla hyväksynnän vanhemman vastuiden rikkomiselle. Nyt vanhempi jää täysin yksin, kun viranomaiset pallottelevat vanhempaa viranomaiselta toiselle ilman, että kukaan lähtisi selvittämään, mitä lapsen elämässä todellisuudessa tapahtuu. Sosiaaliviranomainen heittää pallon takaisin apua pyytävälle vanhemmalle tai kehottaa viemään asian tuomioistuimeen. Vielä ikävämpi asiasta tulee, jos tuomioistuin ei ratkaise asioita niiden periaatteiden mukaan, joita lainsäätäjä on nykyisen lapsenhuoltolain esitöihin kirjannut. Vanhempien välinen riita lasta koskevista asioista vaarantaa aina lapsen kasvun ja kehityksen. Jos asiaan puututaan ainoastaan ja vasta tuomioistuimessa, on se huono alku vanhempien väliselle yhteistyölle tulevaisuudessa.
2. On määriteltävä, mitä seuraamuksia vanhemmalle on vanhemman vastuun laiminlyönnistä tai lapsen edun vastaisesta toiminnasta. Nykytilanteessa seuraamuksia ei käytännössä ole tai seuraamukset voivat olla pahimmillaan kunnollisesti toimivan vanhemman erottaminen lapsen huollosta ja luonapidosta. Tällöin lapsen kasvusta ja kehityksestä jää vastaamaan vanhempi, jonka vanhemmuus sisältää lapsen edun vastaisia elementtejä. Vanhempi vaikuttaa lapseen parhaiten omalla esimerkillään.
3. Luonapitosopimuksen tulee olla reilu ja molempien vanhempien vanhemmuutta tukeva, jotta se pyrkisi ehkäisemään sopimuksen käyttämisen kiusaamistarkoituksessa. Vanhempi voi kiusata toista vanhempaa ja lasta noudattamalla omia lapsen luonapitojaan ennalta-

2 Lakityöryhmämme raportti http://www.isatlastenasialla.fi/wp-content/uploads/2016/01/LapsenEdunToteutuminen_2016-01-13.pdf

14.2.2016

arvaamattomasti. Vanhempi ja lapsi voivat odottaa toisen vanhemman noudattavan sovittua luonapitoaika, vaikka toinen vanhempi toistuvasti peruu luonapidon tai ei ilmesty noutopaikalle. Tämän estämiseksi voitaisiin vanhemmalta vaatia sitoumus luonapidon toteuttamisesta etukäteen sakon uhalla tai muuttaa luonapitosopimusta siten, ettei kiusaamista voi harjoittaa.

C. Ongelmatilanteiden seuranta, sopimustekstien standardointi ja vanhempien ohjaus. Pelkkä sopimuksen tekeminen, tuomitseminen tai sopiminen sovittelussa ei aina riitä. Sopimusten käytännön noudattamista on seurattava ja vanhemmat on tarvittaessa ohjattava sopimusten noudattamiseen. Tulkinta siitä, mitä sopimukseen kirjatut asiat tarkoittavat käytännössä, tulee saada ilman oikeudenkäyntiä esimerkiksi lastenvalvojalta. Siihen olisi varmasti mahdollista luoda myös sähköinen palvelu, jossa tulkintaerimielisyyksiä aiheuttaneiden sopimuksiin yleisesti tehtävien kirjausten oikeita tulkintoja voisi pyytää tietokannasta. Tietokantaa ylläpidettäisiin ja päivitetäisiin viranomaisen toimesta kuten esimerkiksi THL:n ylläpitämää Lastensuojelun käsikirjaa.

Ongelmatilanteita vältetään myös standardoimalla sopimustekstien kohtia, jolloin aina tiedetään - tai voidaan tietokannasta tarkistaa - niiden oikea tulkinta. Nyt riidan saa aikaiseksi, kun toinen vanhempi tulkitsee sopimustekstiä lapsen luonapitoa tai/ja yhteyttä vähentävällä tavalla. Tavallista on, että vieraannuttava ja/tai huoltokiusaava vanhempi tulkitsee sopimuksia siten, että muut yhteydet lapsen ja toisen vanhemman välillä eivät ole sallittuja. Esimerkiksi lapsen jalkapalloa ei saa tulla katsomaan, jos se tapahtuu "toisen vanhemman ajalla".

Ongelmana eivät ole ne vanhemmat, jotka jo nyt toimivat nykyisen lapsenhuoltolain esitöissä³ mainittujen hyvää vanhemmuutta osoittavien toimintatapojen mukaisesti. Ongelmia eli riitaa syntyy, kun jompikumpi vanhemmista ei toimi näiden periaatteiden mukaisesti. Tähän eivät nykyiset oikeus- ja viranomaiskäytännöt ole pystyneet vastaamaan. Nykyiset sovittelumallit eivät tarjoa tehokasta ja pitävää apua, kun vastassa on vieraannuttaja tai huoltokiusaaja. Korjattavaa on, koska nyt lapsen edun vastaista vanhemmuutta harjoittava vanhempi saa useimmiten jatkaa toimintaansa kenenkään siihen puuttumatta.

---

3 Liite 1: Otteita nykyisen lapsenhuoltolain esitöistä

Postiosoite	Sähköpostiosoite	Internet	Kotipaikka	Rekisterinumero	Y-tunnus
Isät lasten asialla ry c/o Makuunuotta Oy Rajakuja 5 01230 VANTAA	info@isatlastenasialla.fi	www.isatlastenasialla.fi	Helsinki	207.767	2597624-5
JOTTA LAPSEN OIKEUS MOLEMPIIN VANHEMPIINSA TOTEUTUISI					

14.2.2016

Vaikeneminen tai lapsen edun vastaisen toiminnan palkitseminen eivät auta lasta, vaikka riita näennäisesti näillä toimilla saadaan pois viranomaisen pöydältä ja “ratkaistua”. Vanhempi, joka saavuttaa tavoitteensa jollain keinolla, vaikka väärillä, ei omaehtoisesti muuta vääriä toimintatapojaan. Pahojen tekojen hyväksyntä ja palkitseminen johtavat usein uusiin pahoihin tekoihin. Syntyy kierre, jossa toinen vanhempi demonisoidaan lapselle, sukulaisille, viranomaisille ja lähipiirille, kun oma toiminta pitää itselle ja ympäristölle saada näyttämään oikeutetulta. Tuloksena on huoltokiusaaminen tai vieraannuttaminen:

1. Huoltokiusaaminen on toisen vanhemman alistamista ja hänen vanhemmuutensa mitätöintiä. Esimerkiksi vanhempi ei noudata yhteishuollon periaatteita, vaan toimii yksinhuoltajan tavoin tai tekee aiheettomia viranomaisilmoituksia toisesta vanhemmasta.
2. Vieraannuttaminen on toimintaa, jonka johdosta lapsen ja toisen vanhemman vuorovaikutussuhde olennaisesti vaikeutuu ja joissakin tapauksissa katkeaa kokonaan ilman, että se johtuisi vieraannuttamisen kohteena olevan vanhemman toiminnasta. Pahimmillaan lapsi itse kieltäytyy pitämästä yhteyttä toiseen vanhempaansa, koska uskoo vieraannuttajan kertomia valheita tai, koska pelkää vieraannuttajan reaktioita, jos lapsi osoittaisi kiintymystä toiseen vanhempaansa.

Uudistetun lain tulee ennaltaehkäistä vanhempia toimimasta lapsen edun vastaisesti eron jälkeen. Lapsen edun vastaisesti toimimisesta on tehtävä vähemmän houkuttelevaa myös niille vanhemmille, jotka nyt ovat eri syistä valmiita toimimaan lapsen edun vastaisesti joko tietoisesti tai tiedostamattaan. Tämä tapahtuu parhaiten selkeyttämällä vanhempien vastuita, estämällä vallan väärinkäyttö tasavertaisen vanhemmuuden toteuttamisella ja määrittelemällä toimet, jotka ovat lapsen edun vastaisia. Toteutumisen varmistamiseksi on oltava tilanteen seurantaa ja tarvittaessa tilanteeseen tulee voida puuttua myös nopeammilla keinoilla kuin oikeudenkäynneillä. Ikävä kyllä nyt vieraannuttamista ja huoltokiusaamista ei edes tunnisteta lastensuojelulliseksi huoleksi, vaikka näiden vakavista haittavaikutuksista on jo tutkimuksissa⁴ kiistatonta näyttöä.

---

4 mm. empiirinen tutkimus: Häkkänen-Nyholm, Laajasalo & Tuuri 2013 ja väitöskirja: A. Hannuniemi 2015

14.2.2016

Tarvitaan asenteita ohjaavaa lainsäädäntöä, jossa lapsella ei ole ensisijaista “omistajaa”, jonka luona hän asuisi ja toista vanhempaa, jota hän vain tapaisi. Huoltoriidassa ei tule olla muita voittajia kuin lapsi. On oltava tasavertaiset vanhemmat, jotka saavat yhdenvertaista kohtelua riippumatta sukupuolestaan, lapsen iästä tai siitä, kenen tai keiden luona lapsi on kirjoilla. Esimerkiksi tapaamissopimus tulee muuttua sopimukseksi lapsen luonapidosta ja sen tulee määrittää lapsen luonapito **molempien** vanhempien osalta. Lähtökohtaisesti lapsen tulee voida olla kirjoilla molempien vanhempien luona samanaikaisesti.

Kun huoltoriidassa tehdään lähtökohtaisesti vanhemmille kannattamattomaksi tavoitella parempaa asemaa toiseen vanhempaan nähden (yksinhuolto, lapsen kotiosoite, luonapito, elatusmaksut) suhteessa lapseen, tarve riidellä näistä asioista turhaan poistuu ja voidaan keskittyä lapsen aitoon etuun. Jäljelle jäävät tietenkin vieraannuttajat, huoltokiusaajat jne., joiden kykyä toimia lapsen edun mukaisesti tulisi muutenkin tarkastella erityisen kriittisesti.

Lain uudistuksessa on tilaisuus vaikuttaa asenteisiin nimeämällä laki tavalla, joka korostaa vanhempien tasavertaista vanhemmuutta ja yhdenvertaista kohtelua nykyistä paremmin. Käsite tapaamisista on jo lähtökohtaisesti vanhemmuutta väheksyvä. Tästä on seurannut yleiskieleen muitakin eriarvoistavia termejä, joita ovat etävanhempi, tapaajavanhempi, etä, lähivanhempi, lähi ja lähihuoltaja. Ehdotamme uudistetun lain nimeksi: Laki vanhempien vastuusta, joka aiempaa paremmin kuvaa sitä, mitä kyseisessä laissa tulee määritellä.

2. Lapsen tapaamisoikeus

2.1. Vuoroasumisjärjestelyt

Isät lasten asialla ry:n kanta:

- Laissa tulisi säätää, että lapsi myös eron jälkeen lähtökohtaisesti ja virallisesti asuu kummankin vanhemman luona. Asumismuoto olisi lähtökohtaisesti vuoroluonapito.
- Edelleen laissa tulisi säätää, että sellaisen vanhemman, joka vaatii jotakin vuoroluonapidosta poikkeavaa järjestelyä, tulee perustella

14.2.2016

vaatimuksensa ja todistaa, että kyseisessä yksittäistapauksessa muu asumismuoto on paremmin lapsen edun mukainen.

- Laissa tulisi määritellä, millaisissa tilanteissa lapsen vuoroluonapito ei olisi lapsen edun mukaista. Esimerkiksi riitaisuutta tulee katsoa kriittisesti siinä mielessä, että sen luominen on vieraannuttavan vanhemman tavanomainen strategia oman lähivanhemmuuden saavuttamiseksi ja vuoroasumisen välttämiseksi. Tätä ei tule tukea antamalla riitaa aiheuttavalle vanhemmalle lisää valtaa tahallisesti ja perusteettomasti estää lapsen ja toisen vanhemman välistä yhteyden- ja luonapitoa ja siten haitata lapsen kasvua ja kehitystä. Tulee vahvasti huomioida, että vanhemman asianajaja tai prosessissa mukana oleva virkamies/-nainen voi argumentoida vuoroasumista vastaan virheellisellä tiedolla. Tällä hetkellä edelläkuvatut epäkohdat ovat Suomessa kovin yleisiä. Kansainvälisten tutkijoiden (mm. Nielsen, Sünderhauf, Warshak) tekemien tutkimuskoosteiden mukaan vuoroasuminen sopii ja on lapsen etu - vastoin yleistä käsitystä - myös hyvin pienille lapsille sekä riitaisiin tapauksiin.
- Tukipalvelujen ja etuuksien tulisi koskea lapsen molempia vanhempia.

Perustelut:

- Vanhempi, joka heikentää lapsen ja toisen vanhemman yhteyttä ilman asianmukaista perustetta tai riitaa aiheuttamalla, ei toimi lapsen edun mukaisesti. Käytännössä tällä tavoin toimiva vanhempi saa nykyisin yleensä tahtonsa läpi nykyisessä oikeuskäytännössä käytettävän status quo-vaikutuksen takia. Tämä johtaa yleensä vuosien huoltokiusaamiseen, vieraannuttamiseen ja/tai toisen vanhemman luovuttamiseen ja katoamiseen lapsen elämästä.
- Uusimmat tutkimukset⁵ puoltavat vuoroasumista myös pienille lapsille sekä riitaisissa tapauksissa (poislukien ääritilanteet) lapsen edun mukaisena sekä riitaa vähentävänä perustekijänä. Vuoroasuminen on tutkitusti⁶ eromalleista paras ratkaisu lapsen hyvinvoinnin kannalta.

5 mm. Nielsen, Sünderhauf, Warshak

6 Bergström, liite 2: Tutkimuksia vuoroasumisesta

14.2.2016

- Laaja lapsen luonapito kummankin vanhemman luona antaa vanhemmille pelivaraa joustaa tarpeen tullen. Tämäkin estää riitaa ennalta.
- Laaja luonapito mahdollistaa lapsen yhteyttä kaikkiin lapsen läheisiin.
- Vuoroluonapito tukee vanhempien tasavertaista vanhemmuutta. Tämä tukee vanhemman vanhemmuutta, joka edelleen tukee lasta ja vähentää riitaa.
- Vanhemmuus ei lopu eroon. Myös tukipalvelujen ja etuuksien tulisi koskea lapsen molempia vanhempia. Nykyisin lasta tapaava vanhempi jää käytännössä toissijaiseksi aikuiseksi, koska lapsi ei ole kirjoilla hänen luonaan. Tämä on vanhempien eriarvoista kohtelua. Ehdottamamme muutos johtaisi vanhempien yhdenvertaisempaan kohteluun, joka tukisi vanhemman vanhemmuutta ja siten myös lasta.
- Vieraannuttava vanhempi ei yleensä suostu vuoroasumiseen. Yleisen käytännön mukaan vanhempien riitaisuus estää vuoroasumisen. Tästä syystä vieraannuttaja luo tietoisesti riidan aiheita varmistaakseen toiselle vanhemmalle mahdollisimman vähäiset yhteydet lapseen. Käytännössä vanhempien välinen välttämätön yhteistyö on mahdollista riitaisassakin tilanteessa. Jos riitaisuudella ei enää saavuteta lapsen kirjoillaoloa riitaa haastavan vanhemman luokse ja toiselle vanhemmalle mahdollisimman vähäisiä yhteyksiä, on vieraannuttajan motiivi riidellä tältä osin poistettu. Tämä siis vähentää ja estää riitaa ennalta.
- Vanhempien pitäminen erotilanteessa kaikin mahdollisin tavoin tasavertaisina vanhempina antaa yhteiskunnalta **kaikille** tärkeän signaalin siitä, että kummankin vanhemman rooli lapsen elämässä on tärkeä ja sitä arvostetaan. Tämä on ensiarvoisen tärkeä tekijä vanhemman muodostaessa tai säilyttäessä aiemmin muodostunutta omaa käsitystään oman vanhemmuutensa merkityksestä lapselle ja siten tärkeimmällä mahdollisella tavalla tukee vanhempia ottamaan tasavertaisesti vastuuta lapsensa kaikesta huollosta myös eron jälkeen.

14.2.2016

- Vanhempienkin ihmisoikeuksiin sisältyy oikeus perhe-elämään myös eron jälkeen, millä tässä yhteydessä on tarkoitettava vanhemman ja lapsen suhteen säilymistä mahdollisimman ennallaan parisuhteen päättymisestä huolimatta. Vanhempien kohtelu yhdenvertaisina vanhempina myös eron jälkeen antaa vanhemmalle kokemuksen tasapuolisesta ja oikeudenmukaisesta kohtelusta yhteiskunnan taholta. Tämä lisää vanhemman hyvinvointia ja se on lapsen etu.

2.2. Säännökset tuetuista ja valvotuista tapaamisista

Isät lasten asialla ry:n kanta:

- Laissa tulisi säätää, millä edellytyksillä tapaamiset voidaan määrätä tuettuina ja millä edellytyksin valvottuina. Ero tuettujen ja valvottujen tapaamisten edellytysten välillä tulee olla selvä.
- Tuella ja valvonnalla tulee olla selkeä tavoite, jonka toteutumista täytyy voida mitata ja sitä tulee seurata. Tuki ja valvonta tulee lopettaa, kun tavoite toteutuu.
- Pitkäaikaisen yhteyden ja luonapidon estymisen/estämisen johdosta täytyy luoda selkeät yhteyttä edistävät tukitoimet. Valvotut tapaamiset nykyisellään eivät vastaa tähän tarpeeseen.
- Tapaamisia valvovilla/tukevilla henkilöillä tulee olla koulutus ja ymmärrys vieraannuttamisen lapselle ja kohdevanhemmalle aiheuttamista reaktioista, jotta vieraannuttamisen uhrit saavat tarvitsemaansa tukea.
- Tapaamisia valvovilla/tukevilla henkilöillä tulee olla selkeä ja yhdenmukainen raportointimalli.
- Mitä tehdään, kun vanhempi on vastoin tahtoaan saanut tavata lastaan vain valvotusti tai tuetusti, ja käy ilmi, ettei tapaamisen valvontaan tai tukemiseen ole ollut mitään syytä? Jääkö vahinko asiassa tämän vanhemman ja lapsen suhteelle?

Perustelut:

- Esimerkiksi vieraannuttamisen johdosta katkenneisiin lapsen ja vanhemman suhteisiin eivät kerran tai kaksi kuussa tapahtuvat valvotut tapaamiset ole oikea vaihtoehto. Tuettu pitkäaikaisempi lapsen luonapito olisi järkevämpi ja tilannetta parantava vaihtoehto.
- Vieraannuttavat vanhemmat vaativat usein valvottuja “tapaamisia” pyrkimyksessään esimerkiksi heikentää toisen vanhemman yhteydenpitoa lapseen, luoda uhkakuvia lapselle, heikentää toisen vanhemman mahdollisuuksia toteuttaa vanhemmuuttaan kotioloissa sekä vakiinnuttaa omaa asemaansa ensisijaisena vanhempana.
- Valvottu tapaaminen luo mielikuvan vanhemman vaarallisuudesta ja on omiaan heikentämään vanhemman henkistä jaksamista tilanteissa, joissa valvotut tapaamiset on määrätty ns. varmuuden vuoksi toisen vanhemman kuviteltujen tai esittämien epärealististen uhkakuvien vuoksi.
- Isät lasten asialla ry:n jäsenten kokemusten mukaan vanhempia ei juurikaan tueta valvotuissa tapaamisissa, joissa lapsi esimerkiksi vieraannuttamisen seurauksena vastustaa kontakteja toiseen vanhempansa.
- Isät lasten asialla ry:n jäsenten kokemusten mukaan raportointi tapaamisista on usein ammattitaidotonta, asenteellista, laadultaan vaihtelevaa tai ei vastaa vanhemman omaa käsitystä todellisuudessa tapahtuneista asioista tai lapsen reaktioista.

2.3. Muiden kuin vanhempien tapaamisoikeus

Isät lasten asialla ry:n kanta:

- Laajat yhteydet (vuoroluonapito) lapsen ja vanhemman välillä antaisivat jo lähtökohtaisesti aikaa myös yhteydenpitoon lapsen muiden sukulaisten ja läheisten kanssa.

14.2.2016

- Lapsen oikeus pitää yhteyttä isovanhempiinsa ja muihin lapselle läheisiin sukulaisiinsa tulisi säätää lakiin oletuksena.
- Lapsen isovanhemmilla tulisi olla oikeus hakea päätöstä lapsenlapsensa luona- ja yhteydenpidosta esimerkiksi lapsensa kuoleman, katoamisen tai muun “lopullisen” olosuhteen vallitessa.
- Kannatamme tapauskohtaisesti lapsen edun mukaan harkiten myös muiden lapsen biologisten sukulaisten luona- ja yhteydenpito-oikeuksia vanhemman kuoleman, katoamisen tai muun “lopullisen” olosuhteen vallitessa.
- Tapaamisen sijaan tulisi puhua luonapidosta ja yhteydenpidosta ainakin biologisten vanhempien osalta.
- Luonapito-oikeuden tulee olla ensisijaisesti lapsen ja vanhemman välinen oikeus. Luonapito-oikeutta ei tule voida käyttää toisen vanhemman ja lapsen välisen yhteydenpidon estämiseen eikä hankaloittamiseen.

Perustelut:

- Ihmiselle on tärkeää tietää mistä tulee, jotta ymmärtää, kuka on. Erityisesti erolapselle on tärkeää voida vahvistaa omaa suhdettaan biologiseen sukuunsa.
- On tärkeää, että myös erolapsella on myönteisiä pysyviä suhteita. Lapsen biologiset sukulaiset eivät muutu. Lapsen vanhempien uudet suhteet voivat muuttua tiheästikin.
- On tavallista, että vanhempi pyrkii rajoittamaan toisen vanhemman suvun yhteyttä lapseen vetoamalla tapaamisoikeuden olevan vain lapsen ja vanhemman välinen. Se aiheuttaa riitaa. Toisaalta vanhempi voi käyttää omia sukulaisiaan estämään toisen vanhemman yhteydenpitoa lapseen, jos itse ei kykene huolehtimaan lapsen luonapidosta olemalla itse läsnä.

14.2.2016

- Tapaamisoikeus- ja tapaamissopimuskäsitteet luovat mielikuvaa vanhemmista, jotka eivät ole tasavertaisia. Tämä voi olla motiivi riitaan vanhemmalle, joka haluaa olla eron “voittaja”. Luonapito on käsitteenä tasavertainen - kunhan siitä ei tehdä synonyymia tapaamiselle - ja tulisi koskea molempia vanhempia. Luonapitosopimusten tulee olla sellaisessa muodossa, jossa molempien vanhempien oikeudet ja velvollisuudet on kuvattu.

2.4. Tapaamisoikeuden toteutuminen

a) Vieraannuttaminen ja muut tapaamisen toteutumiseen liittyvät vaikeudet

Isät lasten asialla ry:n kanta:

- Vieraannuttamiskielto tulee säätää voimassa olevaan lakiin.
- Vieraannuttaminen tulee todeta laissa lapsen edun vastaiseksi henkisen väkivallan muodoksi.
- Luonapitosopimukseen ja -päätöksiin tulee jo lähtökohtaisesti kirjata seuraamus, joka seuraa, jos sopimusta tai päätöstä ei noudateta. Seuraamus tulisi seurata vähintään luonapidon ja muun sopimuksessa sovitun lapsen ja vanhemman välisen yhteydenpidon estämisestä. Seuraamuksia pitää olla myös lapsen huollosta sovittujen menettelyjen sekä lapsen huollon velvoitteiden laiminlyönnistä.
- Vieraannuttaminen ja huoltokiusaaminen pitää todeta lastensuojelullisiksi huoliksi, jotka vaarantavat lapsen kasvun ja kehityksen ja edellyttävät lastensuojelulta välittömiä toimenpiteitä.

Perustelut:

- Selkeiden säädösten puuttumisen vuoksi vieraannuttamiseen ei puututa eikä vanhempi saa siihen miltään viranomaiselta apua. Viranomaiset eivät tunnista vieraannuttamista. Lastensuojelussa asia tulkitaan vanhempien väliseksi huoltoriidaksi ja vanhempien keskinäiseksi asiaksi. Kiireellisen sijoituksen käyttämisen mahdollisuus on rajattu pois lastensuojelun ohjeissa, kun kyse on huoltoriidasta. Selkeä

14.2.2016

vieraannuttamiskielto velvoittaisi puuttumaan asiaan ja luomaan menetelmiä asian todentamiseksi. Samalla selviäisi se viranomaisen, jolle asiaan puuttuminen kuuluu. Nykyisin tällaista viranomaista ei ole.

- Sopimukseen jo lähtökohtaisesti kirjatut seuraamukset luonapidon estämisistä ja huollon velvoitteiden laiminlyönneistä toimitivat huoltokiusaamista ja vieraannuttamista ennaltaehkäisevästi.
- Tapaamisten täytäntöönpanolain mukaan vain tapaamiset ovat täytäntöönpanokelpoisia. Muun yhteyden (esimerkiksi puhelinyhteydet) estäminen tai laiminlyönnit eivät kuulu lain piiriin. Huollon velvoitteiden rikkominen ja yhteydenpidon hankaloittaminen ovat yleisiä, mutta kulleriski estää asian viemisen tuomioistuimeen. Lisäksi nykyisen oikeuskäytännön vallitessa joutuu kysymään, ratkaisisiko tuomioistuin tuollaisen asian siten, että kiusaamisen uhriksi joutunut vanhempi menettäisi lapsen huoltajuuden ja hänen ja lapsen välisten tapaamisten määrää entisestään vähennettäisiin.
- Nykyinen laki tapaamisten täytäntöönpanosta ei ole ennaltaehkäisevä. Se mahdollistaa tapaamisten estämisen ilman pelkoa seuraamuksista, koska seurauksena voi olla uhkasakko korkeintaan tulevien tapaamisten estämisistä ja sekin pitää erikseen määrätä maksuunpantavaksi, minkä status quo sitten viimeistään vesittää. Kiusanteko on kuitenkin alkanut jo ensimmäisestä tapaamisen estämisestä. Mikäli huoltoriitoja oikeasti halutaan vähentää, on juuri ennaltaehkäisystä tehtävä tehokasta.

b) Lapsen asuinpaikan muuttaminen (ns. relocation)

Isät lasten asialla ry:n kanta:

- Ehdotus kirjallisesta muuttoaikomuksesta ennen muuttoa on kannatettava, mutta ei yksinään riitä. Muuttoa ei pidä saada tehdä ilman toisen vanhemman suostumusta tai asian ratkaisemista tuomioistuimessa, mikäli muutto heikentää lapsen ja toisen vanhemman luona- ja yhteydenpitomahdollisuuksia tai vanhemmilla ei ole lapsen luonapidosta voimassa olevaa päätöstä eikä kirjallista sopimusta. Myöskään omavaltaisesti hankittu "lapsen vakiintunut

14.2.2016

olosuhde” esimerkiksi pitämällä lasta toisessa kodissa enemmän kuin virallisessa osoitteessaan ei tulisi olla peruste muuttaa lapsen osoitetta sinne pysyvämmiin kuten nykyään jonkin verran tapahtuu.

- Vanhemman suvereenia oikeutta päättää yksin omasta asumisestaan ei tule suoraan ulottaa yhteishuollossa olevaan lapseen. Yhteishuoltoon sisältyy, että vanhemmat **päättävät** lapsen asumisesta yhdessä. Mahdollisesti tämäkin asia korjaantuu kokolailla itsestään, jos lapsi on kirjoilla molempien vanhempiensa luona ja vanhemmat pitävät lasta luonaan tasapuolisesti, mutta tarvittaessa kotikuntalakia ym. on tältä osin päivitettävä.
- Jos lasta ollaan muuttamassa sellaiselle etäisyydelle toisesta vanhemmasta, että sillä hetkellä noudatettavaa lapsen luonapitojärjestelyä sen johdosta jouduttaisiin muuttamaan toisen vanhemman yhteydenpitomahdollisuuksia lapseen heikentävästi, tulee lapsen asuminen lähtökohtaisesti siirtää sen vanhemman luokse, jossa lapsen asuinympäristö, koulu/päiväkoti ja kaveripiiri voivat säilyä ennallaan olettaen, että tämä vanhempi kykenee ja on halukas ottamaan lapsen luokseen asumaan.

Perustelut:

- Omavaltainen yhteyden heikentäminen luo riitaa. Lähtökohtaisesti vanhemman omavaltaista toimintaa ja lapsen yhteyden heikentämistä toiseen vanhempaan ei voi pitää lapsen edun mukaisena. Riitatilanteessa lapsen kanssa asuva vanhempi saa perusteetonta etua suhteessa toiseen vanhempaan, koska voi ehtiä ”vakiinnuttamaan” lapsen olosuhteet toiselle paikkakunnalle.
- Kaikki lapsen edun vastainen toiminta tulisi ennaltaehkäistä, jotta todellinen lapsen etu toteutuisi. Tämä on tärkeää myös kansalaisten oikeuskäsityksen kannalta.
- Nykyinen oikeuskäytäntö suosii status quo-ajattelun takia vanhempaa, jonka luona lapsi on kirjoilla, vaikka tämä toimisi hyvän vanhemmuuden velvoitteiden vastaisesti. Tämä heikentää erityisesti

14.2.2016

vanhemman, jonka luona lapsi ei asu, mahdollisuutta puolustaa lapsen etua ja omaa vanhemmuuttaan.

- Omavaltainen lapsen muuttaminen on erittäin yleinen syy huoltoriitaan ja usein alku vuosien riitelykierteelle. Kukapa enää luottaisi entiseen kumppaniinsa, jos hänen omavaltainen lapsen muuttamisensa heikentää toisen vanhemman yhteyksiä lapseen.

2.5. Vastuu lapsen tapaamiskustannuksista

Isät lasten asialla ry:n kanta:

- Lähtökohtaisesti molempien vanhempien tulee vastata kustannuksista, jotka syntyvät vanhemman pitäessä lasta luonaan. Monet tähän liittyvät kysymykset ratkeavat itsestään, kun lähtökohtana on ehdottamamme vuorolunapito, jossa lapsi on kirjoilla ja virallisesti asuu molempien vanhempiensa luona.
- Jos matkakustannukset vanhemman luota toiselle johtuvat pitkästä etäisyydestä, tulisi niistä kustannuksista lähtökohtaisesti vastata sen vanhemman, jonka toiminnan seurauksena pitkä etäisyys on syntynyt.
- Elatusmaksujen laskentaperiaatetta tulisi muuttaa siltä osin, että esimerkiksi neljän viikon kesäloman ajalta elatusvelvollinen vanhempi olisi vapautettu elatusmaksusta ja olisi oikeutettu elatusmaksuun toiselta vanhemmalta. Vastaavasti kahden viikon loma puolittaisi elatusmaksun lomakuukaudelta.
- Elatusmaksun periaate, jossa luonapitovähennys lasketaan vanhemman luona vietettyjen öiden perusteella, ei ole oikeudenmukainen niitä vanhempia kohtaan, joilla on useita päiväajan luonapitoja. Periaatetta tulisi muuttaa siten, että esimerkiksi kaksi päiväajan luonapitoa vastaisi yhtä yön yli luonapitoa laskettaessa luonapitovähennystä.

Perustelut:

- Jos lasta tapaava vanhempi joutuu vastaamaan pääosin tapaamisen kustannuksista, se eriarvoistaa vanhempien asemaa ja aiheuttaa riitaa.

14.2.2016

Näin erityisesti silloin, jos kustannukset ovat suuret ja etäisyyden takia yhteydet lapseen ovat hankaloituneet.

- Raha aiheuttaa herkästi riitaa. Vanhempien yhdenvertainen kohtelu lapsen elatuksessa ennaltaehkäisee riitaa poistamalla rahan motiiveista pyrkiä lapsen edun vastaisilla menetelmillä lapsen kanssa asuvaksi vanhemmaksi eli elatusmaksua saavaksi vanhemmaksi.
- Tavoitteena olisi vanhempien tasavertainen ja yhtäläinen mahdollisuus viettää lomaa lapsen kanssa kustannusten osalta. Nyt lasta vain tapaava vanhempi maksaa oman loma-aikansa kustannukset käytännössä kahteen kertaan maksamalla elatusmaksua toiselle vanhemmalle, vaikka lapsi ei ole tämän hoidossa. Kaikilla ei ole tähän varaa eikä se tunnu oikeudenmukaiselta.

3. Oikeudenkäyntimenettely

3.1. Oikeudenkäyntimenettelyn nopeuttaminen

Isät lasten asialla ry:n kanta:

- Oikeudenkäyntien välttäminen on kaikkein eniten lapsen edun mukaista. Huoltoriitoja vältetään parhaiten selkeällä lailla, jossa vanhempien vastuut ja lapsen edun vastainen toiminta seuraamuksineen on kuvattu.
- Huoltoriitaoikeudenkäynnin ensimmäisen istunnon pitämiseksi voitaisiin säätää sallittu enimmäisaika kanteen vireilletulosta, mutta pelkona on, että tämä heikentäisi vanhemman mahdollisuutta valmistautua istuntoon.
- Mikäli tuomioistuinprosessia nopeutetaan, pitää kuitenkin varmistua siitä, että tuomari riittävässä laajuudessa selvittää, millainen ratkaisu toteuttaa lapsen edun kyseisessä tapauksessa. Laissa tulisi määrittää, mitä asioita vähintään on selvitettävä tehtäessä päätöstä lapsen huollosta ja luonapidosta.

Perustelut:

- Kiirehtiminen on kaksiteräinen miekka. Vanhempien ensimmäisessä huoltoriidassa ei aina ole vastakkain kahta tasavertaisessa asemassa olevaa vanhempaa. Toinen voi olla henkisesti eroprosessin alkuvaiheessa, toinen jo henkisesti eronnut. Etu on tällöin eroprosessissa pidemmälle edenneellä. Tämä yhdessä kiirehdityn prosessin kanssa voi johtaa lapsen edun kannalta huonoon lopputulokseen.
- Tarvittavan näytön hankkiminen huoltoriidan oikeuskäsittelyä varten vie aikaa. Sen sijaan ns. "tunnetodistaminen" vaatii vain mielikuvitusta. Vaarana on, että oikeuden ratkaisu tulisi perustumaan tunnuseikkoihin faktojen sijasta.

3.2. Sosiaaliviranomaisen selvityksen hankkiminen

a) Määräaika sosiaaliviranomaisen selvitykselle

Isät lasten asialla ry:n kanta:

- Vaikka lasta koskevien asioiden käsittely olisi tilanteen rauhoittamiseksi oltava mahdollisimman nopeaa, on tärkeämpää, että olosuhdeselvitys on laadukas.
- Lakiin tulee säätää, mitä asioita olosuhdeselvityksen tulee tuottaa ja missä muodossa. Selkeä sapluuna voisi nopeuttaa asioiden käsittelyä ilman laadun heikentymistä.
- Olosuhdeselvityksen tulee käsitellä lapsen edun tilaa eli mitä tapahtuu lapsen edun mukaisesti ja mitä tapahtuu lapsen edun vastaisesti. Nämä asiat johtopäätöksineen tulee perustella.
- Vanhemmilla tulisi olla mahdollisuus keskustella selvityksen päätelmistä olosuhdeselvityksen tekijöiden kanssa ennen kuin lausunto esitetään virallisena tuloksena. Jos keskustelun jälkeenkin vanhempi pitää jotain selvityksen kohtaa virheellisenä, on molemmille

14.2.2016

vanhemmille annettava mahdollisuus liittää selvitykseen eriävät näkemyksensä.

Perustelut:

- Pelkona on, että olosuhdeselvityksen kiirehtiminen heikentää laadullista tulosta. Kyse on kuitenkin lapsen tulevaisuudesta.
- Olosuhdeselvityksellä on suuri painoarvo päätettäessä lapsen huollosta ja luonapidosta. Kuitenkin kyseessä on nykyään muutaman tapaamisen perusteella tehty lausunto, jossa voidaan keskittyä epäolennaisiin asioihin tai harhautua vääriin päätelmiin manipulaation vuoksi.
- Nykyiset olosuhdeselvitykset sisältävät paljon tulkinnanvaraisuuksia ja virheellisiä tulkintoja, joihin selvityksen kohteet eivät voi ottaa kantaa ennen kuin vasta oikeuden istunnossa. Se on usein liian myöhäistä ja voi johtaa oikeudenkäyntikierteisiin. Mikäli olosuhdeselvityksessä on paljon virheitä (mikä on ikävä kyllä hyvin yleistä), ei kaikkiin virheisiin ole välttämättä edes mahdollisuutta tarttua enää oikeudenkäynnin kuluessa.

b) Olosuhdeselvityksen hankkiminen kunnan ostopalveluna

Isät lasten asialla ry:n kanta:

- Olosuhdeselvityksen hankinta ostopalveluna on kannatettava ajatus, kunhan olosuhdeselvitys on laadullisesti hyvä. Olosuhdeselvitysten laatukriteeristön tulee olla riittävän läpinäkyvä, tiukka, rajattu ja sen noudattamista tulee valvoa.
- Jos olosuhdeselvityksiä tehdään ostopalveluna, on olosuhdeselvityksen ohjeistus oltava erityisen selkeä.
- Selvittäjien tulee olla perehtyneitä vieraannuttamisen tunnistamiseen.
- Olosuhdeselvitysten laatua on seurattava ja ohjeistusta parannettava tarvittaessa.

14.2.2016

Perustelut:

- Olosuhdeselvityksen tekijöiden tulee olla henkilöitä, joille ei ole syntynyt ennakoasennetta selvityksen kohteena olevasta tapauksesta tai siihen osallisina olevista henkilöistä. Pienellä paikkakunnalla voi olla vaikeaa löytää henkilöitä, jotka eivät jo olisi osallistuneet asian käsittelyyn aiemmin. Tämä tukee ostopalvelun käyttöä.
- Ostopalveluna hankittu olosuhdeselvitys ei kuormita nyt resurssipulasta kärsivää SOTE-palvelua.
- Vaikka ostopalvelu voi lyhyellä tähtämellä lisätä olosuhdeselvityksen kustannuksia, pitkällä tähtämellä laadukkaasti tehtynä se säästäänee kustannuksia.

3.3. Lapsen kuuleminen ja osallistuminen oikeudenkäyntiin

Isät lasten asialla ry:n kanta:

- Isät lasten asialla ry ei vastusta lapsen mielipiteen selvittämistä, mutta tämä ei saa johtaa siihen, että lapsi jää kantamaan syyllisyyttä ilmaisemansa mielipiteen johdosta. Esimerkiksi kysymys siitä, kumman vanhemman luona lapsi haluaa asua tai viittaukset siihen, eivät saisi kuulua kysymysten joukkoon. Enemmän kuulemisen tuloksena tulisi saada tietoa vanhempien vanhemmuudesta.
- Lapsen kuulemiselle pitää luoda selkeä määrittely, jota noudattaen varmistetaan, ettei kuuleminen vahingoita lasta eikä lapsen suhdetta vanhempiin.
- Huolta aiheuttaa myös se, osataanko lasta kuulla erityisesti silloin, kun kyseessä on vieraannuttamisen kohteena oleva tai ollut lapsi. Tästä syystä lasta kuulevien tahojen tulee olla pätevyityneitä vieraannuttamisen tunnistamiseen. Lapsen mielipiteen aitous ja manipuloinnin mahdollisuus on huomioitava tarkasti. Lapsen kuulemista tulee kehittää siten, että lapsen kertomasta saataisiin selville mahdolliset merkit vieraannuttamisesta eli pitää osata kysyä oikeita kysymyksiä.

14.2.2016

- 12 vuoden ikäraja siihen, ettei tapaamisia panna täytäntöön lapsen vastustaessa täytäntöönpanoa, on liian alhainen. Raja tulisi poistaa tai, jos se ei ole mahdollista, se tulisi nostaa ainakin 15 ikävuoteen. Ks. myös jäljempänä oleva ehdotuksemme täytäntöönpanolain poistamisesta.

Perustelut:

- On tärkeää, että vastuu lapsen suhteesta omiin vanhempiinsa jää aikuisten vastuulle.
- 12-vuotias lapsi on liian nuori päättämään omista olemisistaan vanhempiensa luona. Oman vanhemman hylkääminen on liian suuri päätös murrosiän kynnyksellä olevalle lapselle ja murrosiässä lapsen mielipiteenmuodostus vanhemman näkemyksiä ja tahtiloja tukemaan on normaalista murrosiästä poiketen erityisen vahva, jos häntä vieraannutetaan.
- On ristiriitaista, että eroperheen lapsi saa itse päättää hylätä toisen vanhempansa 12-vuotiaana, mutta esimerkiksi uskontokunnasta hän voi erota vasta täytettyään 15 vuotta ja silloinkin siihen vaaditaan vanhempien lupa. Myös tekemistään rikoksista lapsi on itse vastuussa vasta 15-vuotiaana.

3.4. Toistuvat huoltajuusoikeudenkäynnit

Isät lasten asialla ry:n kanta:

- Pidämme tärkeänä, että kaikkia osapuolia kaikin tavoin raskaasti kuormittavien oikeudenkäyntien määrää ja toistuvuutta saadaan vähennettyä ja erityisesti valtion varoin tapahtuva kuluriskitön riitely oikeudessa ehkäistyä.
- Vanhemman oikeutta asian viemiseen oikeuteen ei tule rajoittaa, jos ei voida olla 100 % varmoja siitä, että kyseessä on kiusantekotarkoitus tai esimerkiksi selkeä taloudellinen hyötymistarkoitus lapsen edun kustannuksella tai lapsen edulla “perustellen”.

14.2.2016

- Huoltoriitoja tulee ennaltaehkäistä luomalla selkeät säännöt vanhemman vastuusta, erolapsen edusta, tasavertaisesta luonapidosta ja lapsen edun vastaisista toimista.
- Patologisiin huoltoriitoihin tulee kehittää vanhemmuuden arviointimenetelmä, jolla selvitetään syyt riitaan ja autetaan/ohjataan vanhempia lapsen edun mukaiseen erovanhemmuuteen.
- Suuri syy oikeudenkäyntikierteisiin on huoltokiusaaminen ja vieraannuttaminen. Tästä syystä seuraamuksia niille kuten esimerkiksi yhdyskuntapalvelua tulee harkita tilanteissa, joissa riitaa ei syystä tai toisesta voida rauhoittaa vaihtamalla lapsen asuminen toiselle vanhemmalle.
- Päätöksiin tulee kirjata kumpaakin vanhempaa koskevat seuraamukset päätöksen vastaisesta toiminnasta.
- Päätöksiin yleisesti kirjattavien vanhempien velvoitteiden kirjaamismuoto pitää pyrkiä standardisoimaan, jotta riitaa aiheuttavat omat tulkinnat voidaan välttää. Yleisesti käytettyjen kirjausten oikea tulkinta tulee voida saada erikseen määriteltävältä viranomaiselta ilman erillistä oikeudenkäyntiä. Voisi miettiä viranomaisten sähköisessä muodossa ylläpitämää yleisten sopimuskohtien oikeiden tulkintojen tietokantaa (osallistumme mielellämme idean jatkokehittämiseen).
- Huoltoriitaoikeudenkäyntien ennustettavuutta ja läpinäkyvyyttä voitaisiin ehkä parantaa luettelemalla laissa perusteita, joiden nojalla uuden huoltoriitakanteen vireillelaittaminen on perusteltua tai jopa välttämätöntä. Tämä todennäköisesti vähentäisi sellaisten oikeudenkäyntien määrää, joissa luetellut asiat eivät toteudu.
- Tulee tarkistaa nykyistä mallia elatusmaksuihin liittyvien kanteiden ja maksuvelvoitteiden suhteen, koska nykyisin elatusmaksuja saava vanhempi voi lapsen nimissä nostaa rajattomasti oikeudenkäyntiprosesseja. Kuluriski on elatusmaksua maksavalla vanhemmalla, vaikka ratkaisu ei elatusmaksua muuttaisi.

14.2.2016

Perustelut:

- Lähtökohtaisesti tasavertainen vanhemmuus estää vallan väärinkäyttöä, joka on suurin syy huoltoriitoihin.
- Lapsen edun vastaisesta toiminnasta tulee olla seuraamuksia, jotta lapsen edun mukainen toiminta on vanhemmalle houkuttelevampaa kuin lapsen edun vastainen toiminta.
- Asian vieminen tuomioistuimeen kertoo aina jostain poikkeamasta jommankumman tai molempien vanhempien vanhemmuudessa. Sitä ei ratkaista rajoittamalla kenties huoltokiusatun tai vieraannutettavan vanhemman mahdollisuutta hakea lapsen edun mukaista ratkaisua tuomioistuimelta.
- Omavaltaiset tulkinnat sopimusten ja päätösten sisällöistä ja vanhempien vastuista/oikeuksista aiheuttavat varmasti riitaa. Nopean oikean tulkinnan saaminen viranomaiselta estäisi tilanteen eskaloitumisen.

3.5. Lapsen huoltoa ja huostaanottoa koskevien prosessien päällekkäisyys

Isät lasten asialla ry:n kanta:

- Kannatamme tuomioistuinten välisen tiedonvaihdon ja menettelyjen yhteensovittamista.
- Nykytilanteessa on ollut selkeitä viitteitä siitä, että lapsen toinen vanhempi - erityisesti isä - huollosta erotettuna tai jopa yhteishuoltajana voidaan ohittaa huostaanotto prosessien viranomaismenettelyissä, kun lapsi otetaan huostaan toiselta vanhemmalta. Näin siitä huolimatta, vaikka vanhempi olisi aiemmin vanhempien huolto-oikeudenkäynnissä osoittanut halukkuutensa ja kyvykkyytensä olla lapsen “lähihuoltaja”.

14.2.2016

Perustelut:

- Lapsen kuormittuminen usean samanaikaisen käsittelyn vuoksi tulee minimoida.
- Myöskään vanhempien kohtuuton kuormittaminen monilla päällekkäisillä prosesseilla ei ole lapsen etu.

4. Lapsen huolto

4.1. Isyyden kumoamisen vaikutus lapsen huoltoon

Isät lasten asialla ry:n kanta:

- Kannatamme nimenomaista säännöstä siitä, miten isyyden kumoaminen vaikuttaa miehen asemaan huoltajana.

Perustelut:

- Asioiden selkeyttäminen on lapsen ja vanhemman etu.

4.2. Lapsen huoltoon liittyvien sopimusten alan laajentaminen

Isät lasten asialla ry:n kanta:

- Tietojensaantioikeuden sisältö tulee tarkentaa lainsäädännössä. Tietojensaantioikeuden kirjaaminen väestörekisteriin tulee olla pakollista, mikäli kyseinen oikeus halutaan oikeasti turvata. Tulkinnot siitä, onko tietojensaantioikeus toiselle vanhemmalle tietojenantovelvoite, aiheuttavat vuosittain lukuisia riitoja.
- Kannatamme mahdollisuutta siihen, että sosiaalilautakunta voisi vahvistaa riidattomissa tilanteissa sopimuksia vanhempien tehtävienjaosta, oheishuoltajasta ja vanhemman tietojensaantioikeudesta yksinhuoltotilanteessa. On kuitenkin erityisesti velvoitettava viranomaisen varmistamaan ja varmistumaan siitä, että vanhempi ymmärtää, mitä huollosta luopuminen käytännössä tarkoittaa, mitä tietojensaantioikeus pitää sisällään ja mitä se ei pidä.

14.2.2016

Erityisesti on varmistuttava siitä, ettei kyseessä ole kiristyksen tuloksena syntynyt "riidaton" tilanne.

- Yksinhuoltajuus tulee olla vain erityisen vahvojen oikeudellisten perusteiden määrittämä poikkeus vanhemmuuden oikeuksiin ja velvollisuuksiin.

Perustelut:

- Tietojensaantioikeuden määrittely puuttuu laista, sen soveltaminen on tulkinnanvaraista eikä sitä kirjata esimerkiksi väestörekisteriin. Tietojensaantioikeuden ajatus ei toimi tällä hetkellä muutenkaan, koska viranomaiset eivät osaa noudattaa sitä.
- Kokemuksemme mukaan moni vanhempi on tietämättömyyttään suostunut huoltajuuden menettämiseen tietämättä esimerkiksi mahdollisuudesta yhteishuoltajuuteen tehtävänjakomääräyksin, jossa tietojensaantioikeus toimii paremmin mm. väestörekisteriin tehtävän kirjauksen takia.
- Yhteishuoltajuus tehtävänjakomääräyksin on valmiiksi säännelty ratkaisu, jos on perusteltua syytä poiketa aidon yhteishuoltajuuden oletuksesta.
- Kynnys toimivan tietojensaantioikeuden saamiseen vanhemmalle tulee olla matala.
- Kaikenlainen epäselvyys ja tulkinnanvaraisuus tulee poistaa mahdollisuuksien mukaan lasta koskevasta lainsäädännöstä. Tietojensaantioikeus on yksi kipeästi tarkennuksia vaativista asiakokonaisuuksista.
- Huollosta erotetun vanhemman motivaatio lapsen luonapitoon ja yhteydenpitoon on lapsen huoltajan statuksen omaavaa vanhempaa heikompi.

4.3. Vanhempien oikeuksien ja velvollisuuksien täsmentäminen

Isät lasten asialla ry:n kanta:

- Kannatamme vanhempien oikeuksien ja velvollisuuksien täsmentämistä siten, että vanhempien tasavertaisuus aidosti toteutuu.
- Kannatamme tapaamisen ja asumisen muuttamista luonapidoksi koskien molempia vanhempia.
- Ehdotamme asioiden selkeyttämiseksi erolapsen edun vastaisten toimien listaamista lakiin⁷.
- Ehdotamme lakiin kirjattavaksi, että vieraannuttaminen ja huoltokiusaaminen ovat painavia perusteita lapsen asumisen vaihtamiselle toisen vanhemman luokse, mikäli lapsi asuu vain yhden vanhempansa luona.
- Ehdotamme sopimusrikkomusten seuraamusten pakollista kirjaamista ratkaisuihin lapsen huollosta, luonapidosta ym. kannusteiksi. Lapsen elatuksen osalta seuraamukset jo toteutuvat.

Perustelut:

- Vanhempien oikeuksien ja velvollisuuksien epäselvyys on johtanut vaihteleviin tulkintoihin, jotka johtavat riitoihin. Kyse ei ole pelkästään yhdessä päätettävistä asioista, vaan myös asioista tiedottamisesta.
- Lapselle asetettu tapaamisoikeus toiseen vanhempaan tekee tapaavasta vanhemmasta käytännössä vähempiarvoisen vanhemman ja luo mielikuvaa lapsen kanssa asuvan vanhemman ylivertaisesta portinvartijan asemasta suhteessa lapseen.
- Tapaamisoikeuden tarkoitus on turvata lapsen oikeus myös sellaiseen vanhempaan, jonka luona lapsi ei ole kirjoilla. Käytännössä tästä on monesti muodostunut toisen vanhemman ja lapsen välisen

⁷ erillinen lausuntomme lapsen edun vastaisuuksien määrittämisestä: http://www.isatlastenasialla.fi/wp-content/uploads/2016/01/LapsenEdunToteutuminen_2016-01-13.pdf

14.2.2016

yhteydenpidon enimmäismäärä. Tilanne aiheuttaa väärinkäytöksiä ja riitoja.

- Koska oikeustoimen tulee tehdä lapsen edun mukainen ratkaisu, olisi kaikkien ja erityisesti lapsen edun mukaista tietää, mitkä seikat katsotaan lapsen edun vastaisiksi.
- Vieraannuttaminen on vakavaa lasta vahingoittavaa henkistä pahoinpitelyä.
- Huoltokiusaaminen on vieraannuttamista yleisempää toisen vanhemman alistamista ja hänen vanhemmuutensa mitätöimistä. Huoltokiusaava vanhempi alistaa toista vanhempaa ja mitätöi hänen vanhemmuuttaan. Huoltokiusaaminen on toisen vanhemman henkistä pahoinpitelyä, jossa kiusaaja estää tai hankaloittaa toisen vanhemman toimimista lapsensa vanhempana kuten lapsen edun mukaista olisi. Huoltokiusaaminen on siten lapsen edun vastaista.

4.4. Vanhemmuussopimus

Isät lasten asialla ry:n kanta:

- Kannatamme Juho Eerolan lakialoitteen LA 100/2014 säätämistä laiksi.

Perustelut:

- Valmiilla sopimuksella voidaan välttää vallan väärinkäyttö tilanteessa, jossa nykyisin oltaisiin sopimuksettomassa tilassa.
- Lapsen asioiden miettiminen eron varalta auttaa vanhempia välttämään päätöksiä, joita ei ole mietitty lapsen kannalta.
- Vanhemmat voivat hakea muutosta vanhemmuussopimukseen normaalin menettelyn mukaan, mikäli olosuhteet ovat muuttuneet sopimuksen teon jälkeen tai siihen on muutoin tarvetta.

14.2.2016

- Vanhemmuussopimus vähentäisi byrokratiaa ja turhaa viranomaistyötä tuoden taloudellisia säästöjä sekä edistäen digitaalisen kehityksen hyödyntämistä.
- Parhaimmillaan vanhemmuussopimus estää huoltoriidan syntymisen.

4.5. Sovittelu ja muu varhaisen vaiheen tuki

Isät lasten asialla ry:n kanta:

- Pidämme välttämättömänä sellaisen sovittelupalvelun luomista, johon vanhempien on toisen vanhemman pyytäessä pakko osallistua sillä uhalla, että sovittelusta kieltäytyminen ratkaisevalla tavalla vaikuttaa kieltäytyneen vanhemman asemaan heikentävästi sovittelusta kieltäytymisestä johtuvassa huoltajuusoikeudenkäynnissä.
- Näemme selkeän tarpeen myös sellaisen toimivaltaisen tahon luomiselle, johon eronneet vanhemmat voivat ottaa yhteyttä kaikissa lapsen huoltoon liittyvissä epäselvyys- ja riitatilanteissa ja jolla on toimivalta, seurantajärjestelmä, resurssit ja osaaminen nopeasti puuttua näihin tilanteisiin ja turvata niissä lapsen edun toteutuminen.
- Sovittelun kehittämisestä olemme luoneet erillisen ehdotuksen⁸.

Perustelut:

- Nykyiset sovittelumuodot eivät sovellu tilanteisiin, joissa toisella vanhemmalla on lähtökohtaisesti mahdollisuus käyttää valtaa enemmän kuin toisella vanhemmalla.

⁸ http://www.isatlastenasialla.fi/wp-content/uploads/2016/01/ILA_STM_K%C3%A4rkihankeEhdotus_20151108.pdf

14.2.2016

- Tutkimusten⁹ mukaan nykyisen kaltainen sovittelu ei toimi esimerkiksi vieraannuttamistilanteissa ja nk. patologissa huoltoriidoissa eikä riidoissa, joissa osallisena on persoonallisuushäiriöinen vanhempi.
- Nykyistä asiantuntija-avusteista sovittelua voi käyttää ajanpeluuseen ilman aikomusta aidon sovinnon tekemiseen, koska sovittelussa esiin tulleita asioita ei saa tuoda varsinaiseen oikeusprosessiin eikä sen tuomari saa tietoa siitä, miksi sovittelu ei johtanut sopimuksen syntymiseen.
- Nykyinen sovittelu mittaa onnistumista tehtyjen sopimusten määrällä. Tällä asia saataneen näyttämään siltä, että sovittelun rahansäästötavoite toteutuu, mutta lapsen edun toteutumisen kanssa se ei välttämättä korreloi. Lapsen edusta vanhemmat eivät välttämättä pääse yhteisymmärrykseen ilman ulkopuolista apua, jolloin tuloksena on lapsen edun vastaisia pakottamalla tai kiristämällä aikaansaatuja “sopimuksia”, joiden sisältö korreloi lähinnä valtaa enemmän omaavan vanhemman vähimmäisvaatimusten kanssa.

- 9 Sekä (Follon Suomeen tuoneen) Maija Auvisen artikkelin (2004, 269–270) että hallituksen esityksen (HE 186/2013 vp, 10) mukaan asiantuntija-avusteinen sovittelu sopii tasavertaisessa neuvotteluasemassa oleville vanhemmille. Vieraannuttamistilanteessa vanhempien välillä vallitsee valtaepätasapaino, jolloin sovittelu ei ole lähtökohdaltaan järkevää. Pakkomielleisille vieraannuttajille sovittelu mahdollistaa asioiden ratkaisemisen pitkittämisen. Sovittelu voi siksi vaikeuttaa vieraannuttamistilanteessa olevan lapsen tilannetta. Sovittelun epäonnistuminen kasvattaa vanhempien oikeudenkäyntikustannuksia (Aaltonen ym. 2013, 117), jotka ovat usein jo ennestään este kohdevanhemman mahdollisuuksille hakea apua oikeudelta. Wallersteinin ym:iden (2000, 206–207) mukaan sovittelulla on lyhyellä aikavälillä suotuisia vaikutuksia, mutta sovittelu ei myötävaikuta lasten vointiin pitkäaikaisesti. Häkkänen-Nyholm ym. (2013, 79 ja 95) raportoivat kohdevanhempien kokemuksen olevan, että suostuminen kaikkiin vieraannuttajan vaatimuksiin ei paranna tilannetta ja arvioivat sovittelun haastavaksi vieraannuttamistilanteessa vieraannuttajien persoonallisuuden takia.
- Aaltonen, Anna-Kaisa, Maija Auvinen, Anne Hallavainio, Kaisa Helevä-Vuoti, Marjatta Karhuvaara, Päivi Mäntylä-Karppinen, Marjo Naapi, Aulikki Riikonen, Marja Virtanen ja Fredrik Träskman (2013) Asiantuntija-avusteista huoltoriitojen sovittelua koskeva kokeilu käräjäoikeuksissa 1.1.2011–31.12.2013. Loppuraportti. Mietintöjä ja lausuntoja, 25/2013. Oikeusministeriö. Helsinki.
[Http://oikeusministerio.fi/fi/index/julkaisut/julkaisuarkisto/1369039863066/Files/OMML_25_2013_FOLLO_loppuraportti_132s.pdf](http://oikeusministerio.fi/fi/index/julkaisut/julkaisuarkisto/1369039863066/Files/OMML_25_2013_FOLLO_loppuraportti_132s.pdf) (viitattu 19.6.2013).
- Auvinen, Maija (2004) Huoltoriidat tuomioistuimissa. Teoksessa Marjukka Litmala (toim.) Oikeusolot. Katsaus oikeudellisten instituutioiden toimintaan ja oikeuden saatavuuteen. Oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen julkaisuja 210. Helsinki.
- Häkkänen-Nyholm, Helinä, Taina Laajasalo ja Tiina Tuuri (2013) Lapsen vieraannuttaminen vanhemmasta: Toimintatavat ja niiden vaikutus lapsen ja vanhemman hyvinvointiin. Psyjuridica. Espoo.
- Wallerstein, Judith S., Julia M. Lewis ja Sandra Blakeslee (2000) The unexpected legacy of divorce. A 25 year landmark study. Hyperion. New York.

Postiosoite	Sähköpostiosoite	Internet	Kotipaikka	Rekisterinumero	Y-tunnus
Isät lasten asialla ry c/o Makuunuotta Oy Rajakuja 5 01230 VANTAA	info@isatlastenasialla.fi	www.isatlastenasialla.fi	Helsinki	207.767	2597624-5
JOTTA LAPSEN OIKEUS MOLEMPIIN VANHEMPIINSA TOTEUTUISI					

5. Muita lapsenhuoltolain muutostarpeita

5.1. Lain nimen ja käytetyn terminologian uudistus

Ongelma

Vanhempia eriarvoistava terminologia. Laissa puhutaan lapsen tapaamisoikeudesta ja toisen vanhemman tapaamisesta. Tämä antaa mielikuvan siitä, että toista vanhempaa vain tavataan eli se tekee tämän vanhemman asemasta lapsen silmissä samantasoisen kenen tahansa tuttavain tai tuntemattoman kanssa. Lapselle tehdään selväksi, että vanhemmat eivät eron jälkeen ole samanarvoisessa asemassa ja koti ei ole tapaavan vanhemman luona. Tavallista on, että vieraannuttavalla tavalla toimiva vanhempi toistaa lapselle, missä koti on ja toisen vanhemman luona ollessaan lapsi mieltää olevansa vain tapaamassa.

Ehdotus

Ehdotamme lain nimen muuttamista laiksi vanhempien vastuusta, jossa käytetään nimityksiä lapsen luonapito/vuoroluonapito ja yhteydenpito tapaamisen ja asumisen sijaan.

Perustelut

Vanhempien tulee olla tasavertaisessa asemassa päätettäessä lapsen huollosta ja luonapidosta. Lain uudistuksessa on tilaisuus vaikuttaa asenteisiin nimeämällä laki tavalla, joka korostaa vanhempien tasavertaista asemaa suhteessa lapseen ja oikeutta yhdenvertaiseen kohteluun nykyistä paremmin. Käsite tapaamisista on jo lähtökohtaisesti vanhemmuutta väheksyvä. Tämä on johtanut siihen, että yleiskielessä käytetään laajasti vanhempien eriarvoisuutta osoittavia termejä kuten etävanhempi, lähivanhempi, etä, lähi, tapaajavanhempi ja lähihuoltaja.

5.2. Yksinhuoltajuuden määrittämisen kriteereitä tarkistettava

Ongelma

Nykyisin yksinhuoltajuus määrätään usein vanhempien riitaisuuden perusteella selvittämättä sitä, mistä riitaisuus vanhempien välillä johtuu. Käytännössä toinen vanhempi saa yksinään asian näyttämään riitaiselta esimerkiksi provosoimalla, kiristämällä käyttäen lasta välineenä, kieltäytymällä sopimasta lapsen asioista toisen vanhemman kanssa tai rikkomalla tehtyjä sopimuksia jne. Tuomioistuimien tavallisesti palkitsee tämän vanhemman määräämällä hänet lapsen yksinhuoltajaksi luullen, että riitaisuus sillä vähenee. Tosiasiassa yksinhuoltajuuden määrittämisestä tälle vanhemmalle kuitenkin seuraa, että hänen mielivaltaisen käytöksensä saa oikeutuksen jatkua ja lapsi väistämättä vieraantuu toisesta vanhemmasta, joka puolestaan helposti syrjäytyy.

Ehdotus

Laissa tulee tarkasti ja selkeästi määritellä, millä perusteilla lapsen huolto voidaan uskoa yksin toiselle vanhemmalle. Vanhempien välinen riitaisuus ei voi olla tällainen peruste.

Perustelut

Riitaa tai oikeuteen voi kuka tahansa haastaa yksin, mutta sovinnon tekemiseen tarvitaan aina kaksi. Riidan haastaminen osoittaa huonoa vanhemmuutta, itsekkyyttä, yhteistyökyvyttömyyttä ja kykenemättömyyttä arvostaa ja kunnioittaa toisen vanhemman vanhemmuutta. Nämä kaikki ovat sellaisia ominaisuuksia, jotka omaavalle vanhemmalle lapsen yksinhuollon määrittäminen ei ole lapsen edun mukaista. Tuomioistuimien tulee velvoittaa tarkasti selvittämään, mistä vanhempien välinen väitetty riitaisuus tosiasiassa johtuu etenkin, jos se harkitsee lapsen huollon uskomista vain toiselle vanhemmista. Lähtökohtana tulee pitää sitä, että lapsen hankkiminen on jo ollut päätös sitoutumisesta yhdessä lapsen toisen vanhemman kanssa huolehtimaan lapsen huollosta. Kun riitaisuus lakkaa olemasta peruste yksinhuollon määrittämiselle, kenenkään ei enää kannata vaatia yksinhuoltoa itsekkäiden motiivien takia ja moni turha oikeudenkäynti voi jäädä kokonaan käymättä. Kun lapsen huoltoa koskevan ratkaisun seurannaisvaikutukset

14.2.2016

molempien vanhempien asemaan suhteessa lapseensa minimoidaan, tarve riidellä lapsen huollosta vähenee oleellisesti. Vaikka yksinhuollolla ja nykykäytännön mukaisella yhteishuollolla, jossa lapsi asuu vain yhden biologisen vanhempansa luona, ei tosiasiallisesti käytännössä olekaan mitään eroa (kummassakin tapauksessa se vanhempi, jonka luona lapsi asuu, tosiasiallisesti tekee päätökset kaikista lapsen asioista), on virallisen huoltajan aseman säilyttämisellä monelle vanhemmalle kuitenkin tärkeä statuksellinen merkitys ja huoltajuuden säilyttäminen on vanhemmuuteen motivoiva tekijä.

5.3. Vuoroluonapito ja virallinen osoite kummankin vanhemman luona

Ongelma

Nykykäytännössä lapsi määrätään asumaan toisen vanhemman luokse ja toisesta vanhemmasta tehdään alempiarvoinen tapaaivanhempi, johon lapsen suhde väistämättä ajan kuluessa merkittävästi heikkenee verrattuna tilanteeseen ennen vanhempien eroa. Lapselle myönnetään oikeus tavata tätä toista vanhempaa, mikä käytännössä usein tarkoittaa sitä, että muuna aikana lapsi ei saa pitää tähän vanhempaan mitään yhteyttä eikä tämä vanhempi lapseen. Tuona erikseen oikeutettunakaan aikana yhteydenpito ei aina onnistu. Vanhempi kokee, ettei hänen vanhemmuuttaan enää pidetä lapselle tärkeänä tai yhteyden pitäminen lapseen muodostuu niin ylivoimaiseksi, että vanhempi luovuttaa. Lapsi kuulee asiasta vain sen vanhemman version, jonka luona hän asuu.

Ehdotus

Lapsen vuoroluonapito ja virallinen osoite kummankin vanhemman luona otetaan uudistettavan lain keskeisimmäksi lähtökohdaksi ja huoltajuusoikeudenkäynneissä todistelutaakka asetetaan selkeästi sellaisen vanhemman harteille, joka jotakin muuta järjestelyä vaatii.

Perustelut

Valtaosa lasten vanhemmista on hyviä, lapsiaan rakastavia ja lasten fyysisistä tarpeista hyvää huolta pitäviä vanhempia. Mikäli jonkun lapsen kohdalla näin ei olisi, jo nykyiset lait mahdollistavat viranomaisille hyvät mahdollisuudet puuttua tilanteeseen. Nyt käsillä olevien lain muutostarpeiden osalta nouseekin

14.2.2016

keskeiseksi se, miten lapsen suhteen säilyminen turvataan molempiin lapsesta hyvää huolta pitäviin vanhempiin. Se on nykyisin esitöiden mukaan ollut selkeä tavoite jo nykyisessä lapsenhuoltolaissa, mutta toteutus on jätetty puolitiehen ja sittemmin muodostunut oikeuskäytäntö on vienyt asiaa päinvastaiseen suuntaan. Kun lapsen kotiosoitetta ja luonapitoa koskevan ratkaisun seurannaisvaikutukset molempien vanhempien asemaan suhteessa lapseensa minimoidaan, tarve riidellä lapsen kotiosoitteesta ja luonapidosta vähenee oleellisesti.

Riitaisuus huoltoriitatilanteissa johtuu kokemuksemme mukaan lähes poikkeuksetta siitä, että vanhemmista toinen tai molemmat mieltävät itsensä olevan jollakin tavoin ensisijaisessa asemassa yhteiseen lapseen nähden ja nykyinen oikeuskäytäntömme sallii ja jopa tukee tällaista käsitystä. Näin ollen sellaisissa erotilanteissa, joissa toinen vanhempi pyrkii syrjäyttämään toisen vanhemman yhteisen lapsen elämästä ja asettamaan tämän alisteiseen asemaan itseensä nähden suhteessa lapseen, on erityisen tärkeää, että yhteiskunta ja sitä edustavat viranomaiset konkreettisesti menettelyllään osoittavat molempien vanhempien olevan lapselle yhtä tärkeitä ja toisen vanhemman asettamisen sellaiseen asemaan, jossa hän ei tosiasiallisesti voi puolustaa lapsen oikeutta itseensä, olevan lapsen kasvulle ja kehitykselle selkeästi vahingollista ja lapsen edun vastaista. Vuoroasumista koskevien kansainvälisten tutkimuskoosteiden (lisätietoa liitteessä 2) mukaan vuoroasuminen sopii myös riitaisiin tapauksiin ja on omiaan lieventämään vanhempien - tai yksin toisen vanhemman - rakentamaa ja ylläpitämää haitallista riitaa.

Vanhempien pitäminen erotilanteessa kaikin mahdollisin tavoin yhdenvertaisena on yhteiskunnalta tärkeä merkki siitä, että kummankin vanhemman rooli lapsen elämässä on tärkeä ja sitä arvostetaan. Tämä on tärkeä tekijä vanhemman muodostaessa tai säilyttäessä aiemmin muodostunutta omaa käsitystään oman vanhemmuutensa merkityksestä lapselle ja siten tärkeimmällä mahdollisella tavalla tukee vanhempia ottamaan tasavertaisesti vastuuta lapsensa kaikesta hullosta myös eron jälkeen. Edelleen lapsen edun mukaisella tavalla se ehkäisee toisen vanhemman syrjäytymistä ja omaehtoista vieraantumista lapsesta. Vanhemmuus on läsnäoloa lapsen kanssa ja viranomaisten lisäksi myös vanhempien tulee kunnioittaa toinen toisensa vanhemmuutta.

Vaikka vanhempien välinen parisuhde päättyy, heidän vanhemmuutensa jatkuu ja pitää jatkua edelleen. Vaikka vanhemmat eroavat toisistaan, lapsi ei

14.2.2016

eroa vanhemmistaan. Lapsen edun mukaista on, että vanhempien vanhemmuus jatkuu tasavertaisesti molemmilla vanhemmilla myös käytännössä. Myös vanhempien ihmisoikeuksiin sisältyy oikeus perhe-elämään eron jälkeenkin, millä on tässä tapauksessa tarkoitettava suhteen säilymistä lapsen mahdollisimman ennallaan parisuhteen päättymisestä huolimatta. Se, että yhteiskunta kohtelee vanhempia tasavertaisina, ei tee tuosta kohtelusta lapsen edun vastaista, mutta vanhemman saama kokemus tasapuolisesta ja oikeudenmukaisesta kohtelusta yhteiskunnan taholta lisää vanhemman hyvinvointia, ja se on lapsen etu. Edelleen lapsen edun mukaista on, että vanhemmat kykenevät kohtuullisessa määrin toimimaan ja toimivat yhteistyössä yhteistä lastaan koskevissa asioissa myös eron jälkeen. Siihen vuoroluonapito antaa parhaat edellytykset.

Ks. liite 2: Tutkimuksia vuoroasumisesta.

5.4. Oikeudenkäyntimenettelyn ennustettavuus ja lain tulkitseminen oikeuslaitoksissa

Ongelma

Tuomioistuimet (kärjäoikeus/hovioikeus) pyrkivät ratkaisemaan riidat lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta lapsen etua silmällä pitäen. Lapsen edun tulkinta on kuitenkin erilainen riippuen siitä, kuka kulloinkin asiaan ottaa kantaa. Tämä on johtanut varsin kirjavaan ratkaisujen perusteluihin. Osa ratkaisuista on käytännössä kääntynyt lapsen edun vastaisiksi. Epämääräinen ja tilanteesta riippuva lapsen edun käsite on hyvin ongelmallinen myös asianosaisten oikeusturvan kannalta.

Ehdotus

Ehdotamme erolapsen edun ja erityisesti edun vastaisuuksien määrittelyä laissa tarkasti, kansantajuisesti, ennalta estävästi, avoimesti sekä sukupuolten kesken tasa-arvoisesti.

Perustelut

Erolapsen edun ollessa määritelty esitetyllä tavalla se ennaltaehkäisee lapsen edun vastaista toimintaa eli johtaa vanhempien riitojen vähentymiseen. Kuka tahansa voi tällöin laista tarkistaa, ovatko omat teot lapsen edun mukaisia vai

14.2.2016

sen vastaisia. Oikeuden päätösten perustuessa samaan kaikkien tiedossa oleviin erolapsen edun avoimeen määrittelyyn ja määreiden keskinäisiin painoarvoihin, vähenevät nykykäytännön mahdollistamat oikeusmurhat, lasten henkinen pahoinpitely ja lasten syrjäytyminen. Tuomioistuinten ratkaisujen huono ennustettavuus ja ratkaisujen perustelujen epämääräisyys ovat johtaneet vanhempien turhautumiseen ja käsitykseen oikeusjärjestelmän toimimattomuudesta/viranomaisten osaamattomuudesta perheoikeudellisissa asioissa.

5.5. Lain ja sopimusten noudattamisen seuranta

Ongelma

Tilanteisiin, joissa lakiin lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta perustuvia velvollisuuksia ja sopimuksia ei noudateta, on vahinkoa kärsivän vanhemman tai lapsen vaikea saada apua viranomaisilta. Olemassa oleva laki on joukko toiveita, joiden ajatellaan ohjaavan vanhempia toimimaan lain kirjaimen mukaan. On kuitenkin olemassa joukko vanhempia, jotka eivät näin toimi. Heidän kanssaan sopimukseen ei päästä tai tehtyjä sopimuksia rikotaan. Joka kymmenes vanhempien ero on riitaisa ja niistä jopa puolet on ”vaikeita huoltoriitoja”, jotka kuormittavat laajasti oikeuslaitosta. Kuormitus on vielä tätäkin suurempi SOTE-sektorilla, jossa lastenvalvojat, lastensuojelun työntekijät, perheneuvolat, koulut, lasten psykologit ja psykiatrit käsittelevät vanhempien riitaisan eron aiheuttamia jälkiä.

SOTE-sektoria kuormitetaan turhaan avunpyynnöillä, joihin he eivät kykene vastaamaan, koska huoltoriidaksi määritelty asia ei syntyneiden viranomaiskäytäntöjen mukaan kuulu heille. Siksi SOTE-sektorille ei ole syntynyt toimintatapoja puuttua esimerkiksi vieraannuttamiseen.

Ehdotus

Isät lasten asiassa on tehnyt ehdotuksen STM:n LAPE-hankkeelle (Lapset ja perheet) huoltoriitojen uudesta sovittelumallista ja lapsen edun määrittelystä, johon kuuluu osana riitojen sopimusten noudattamisen seuranta. Ajatus on yksinkertaistettuna digitalisoida sopimusten noudattamisen seuranta, jolloin vanhemmat voivat kirjata sopimuksen noudattamisen tai rikkomisen reaaliajassa. Käräjäoikeuksien alaiset ”arvioijat” (ks. kappale 7) valvovat

14.2.2016

tehtyjen sopimusten noudattamista. Lapsen huollosta ym. tehtäviin ratkaisuihin tulisi kirjata myös menettelytapa, jota käytetään esimerkiksi tilanteissa, joissa lapsi sairastuu ja luonapito siirtyy (ei siis peruunnu) sen vuoksi toiseen ajankohtaan. Korvaavan luonapidon tulisi kuulua jokaiseen tehtyyn sopimukseen.

Perustelut

Olemassa oleva lapsenhuoltolaki samoin kuin sen uudistettu versio ovat yhtä hyödyttömiä, ellei lain noudattamista ja tulkintaa valvota ja ohjata. Huoltoriitojen määrä kasvaa, joten väistämättä myös sopimusrikkomusten määrä tulee kasvamaan. Tarvitaan selkeä seuranta ja aikaista puuttumista sopimusten rikkomisiin, jotta lain kirjain lapsen edusta täyttyy myös käytännössä.

5.6. Lapsen ikäkausien ja muiden hetkellisten olosuhteiden vaikutus huoltoriidan ratkaisuun

Ongelma

Nykyisessä oikeuskäytännössä lapsen iälle annetaan usein ratkaiseva merkitys lapsen huollosta ja asumisesta päätettäessä. Samalla määräytyy yleensä lapsen sisarusten huolto ja asuminen, koska sisarusten erottamista toisistaan pyritään välttämään. Tämä asettaa vanhemmat eriarvoiseen asemaan ja suosii perusteettomasti erityisesti lapsen äitiä. Vanhempi voi ajoittaa parisuhteen päättämisen tai huoltoriidan aloittamisen ajankohtaan, jossa hänen vaatimuksensa lapsen iän vuoksi käytännössä menestyvät toisen vanhemman vaatimuksia paremmin. Valtaosa eroista tapahtuu lasten ollessa hyvin pieniä ja valtaosassa aloitteen eroamiselle tekee äiti. Tieto tällaisesta oikeuskäytännöstä vaikuttaa vanhempien tasavertaisuuteen ja tosiasiallisiin mahdollisuuksiin harkita eroa.

Ehdotus

Ehdotamme lapsenhuoltolakiin - esimerkiksi lakitekstiin lisättäväksi ehdottamaamme määrittelyyn lapsen edusta - kirjattavaksi, että lapsen ikä ja sen kaltaiset hetkelliset ja ajan kanssa ohi menevät olosuhteet eivät saa olla ratkaisun perustana päätettäessä lapsen koko lapsuusaikaa ja enempääkin koskevasta asiasta.

14.2.2016

Perustelut

Huoltoriitojen ratkaisujen tulee tähdätä tulevaisuuteen ja olla periaatteessa kestävä lapsen täysi-ikäisyyteen asti, joten ratkaisu ei voi perustua hetkelliseen olosuhteeseen. Tämä merkitys entisestään korostuu, kun huoltoriitojen toistumista pyritään estämään. Pitkällä aikavälillä sellaiset lapsen ikäkaudet, jolloin toisen vanhemman merkitys lapselle suhteessa toiseen vanhempaan korostuu, menevät jotakuinkin tasan. Nykyaikaisen tutkimustiedon¹⁰ valossa sekä isän että äidin hoivasuhde lapseen on tärkeä jo vauvaiästä lähtien.

5.7. Lapsen vakiintuneet olosuhteet eli status quo

Ongelma

Oikeuskäytäntöön on muodostunut tapa perustella ratkaisut pohjautuen lapsen vakiintuneisiin olosuhteisiin eli ns. status quo'hon. Tämä riippumatta siitä, millaisin keinoin status quo on saatu aikaan tai onko muutoin lapsen edun mukaista jäädä asumaan sellaisen vanhemman luokse, joka ei kykene tai halua tukea lapsen suhdetta toiseen vanhempaan/tämän sukuun. Tästä vakiintuneesta oikeuskäytännöstä seuraa, että lapsen kanssa asuvan vanhemman vaatimukset huoltoriidassa tai tapaamisten täytäntöönpano-oikeudenkäynnissä menestyvät sitä paremmin, mitä julmemmin ja lapsen edun vastaisemmin tämä vanhempi toimii. Hän voi esimerkiksi poistaa toisen vanhemman lapsen elämästä, manipuloida lapsen tätä vanhempaa vastaan jne. Kun oikeus painottaa status quon merkitystä lapsen etuna eikä usein aidosti edes tutki muita seikkoja, se tulee näin palkinneeksi lapsen kanssa asuvan vanhemman hänen lapsen edun vastaisesta toiminnastaan.

Ehdotus

Status quon merkitys ja seurannaisvaikutukset on arvioitava kokonaan uudestaan ja lakiin on kirjattava - esimerkiksi ehdottamaamme lapsen edun avoimeen määrittelyyn - millä tavoin status quo voi ja ei voi vaikuttaa ratkaisuun lapsen huollosta ja luonapidosta.

10 Ten parental alienation fallacies that compromise decisions in court and in therapy. Warshak, Richard A. Professional Psychology: Research and Practice, Vol 46(4), Aug 2015, 235-249

14.2.2016

Perustelut

Lapsen etu erotilanteessa tulee määritellä laajemmin ja tarkemmin. Vakiintuneet olosuhteet ovat vain yksi lapsen edun/edun vastaisuuden osatekijöistä. On esimerkiksi hyvä, että vanhempien erotessa lapsella säilyvät kaveripiiri, koulu, päiväkotitoi, sisarukset ja tuttu ympäristö. Niiden pysyvyys tulee varmimmin turvatuksi sillä, että vanhemmat päättävät yhdessä lapsen asumisesta eikä toisen vanhemman sallita yksipuolisesti muuttavan lasta toisen vanhemman ja lapsen yhteyttä haittaavasti. Sen sijaan lapsen yhtäläinen oikeus molempiin vanhempiin ja lapsen vuoroluonapito lain lähtökohtana tarkoittavat sitä, että mikäli syntyisi sellaista status quo-vaikutusta, joka asettaisi yhden vanhemman toisen vanhemman edelle suhteessa lapseen, oltaisiin lapsen edun toteuttamisessa sen osalta epäonnistuttu. Joka tapauksessa jos lapsi asuu vain toisen vanhemman luona, jossa lasta henkisesti pahoinpidellään vieraannuttamalla lasta toisesta vanhemmasta, lasta manipuloidaan, toista vanhempaa huoltokiusataan (vainoamista) tms., pitää olla selvää, että lapsen siirtäminen pois vakiintuneista olosuhteista toisen vanhemman luokse on pienempi paha kuin asian jättäminen nykytilaan.

Nykyisen lapsenhuoltolain esitöissä ei mainita status quota, joten se lienee tullut oikeuskäytäntöön myöhemmin. Oikeuskäytäntöön on otettu näennäisesti hyvältä kuulostava peruste, joka kuitenkin on varsin epämääräinen sen suhteen, mitä olosuhteita sillä tarkoitetaan ja missä ajassa olosuhteet vakiintuvat. Helsingin hovioikeuspiirin laatuhankkeessa status quota on erityisesti korostettu. Käytännössä sen painoarvo ratkaisuisa vaarantaa sekä nk. tapaajavanhemman oikeuden perhe-elämään että lapsen oikeuden ja suhteen säilymisen tähän vanhempaan. Tosiasiassa lapsen elämässä tapahtuu jatkuvasti muutoksia, joihin lapsen on sopeuduttava. Sukulaisuussuhteet ovat kuitenkin pysyviä ja molempien vanhempien säilyminen lapsen elämässä on lapselle tärkeää. Parhaiten vanhempien säilyminen lapsen elämässä toteutuu pitämällä heidät molemmat lapsen elämässä tasavertaisesti.

5.8. Tapaamisten täytäntöönpanolain poistaminen/yhdistäminen lapsenhuoltolakiin

Ongelma

Laki lapsen huoltoa ja tapaamisoikeutta koskevan päätöksen täytäntöönpanosta on osoittautunut toimimattomaksi. On yleisen oikeustajun vastaista, että sopimuksen tai oikeuden päätöksen rikkomisesta ei heti seuraa

14.2.2016

mitään. Vasta rikkomisen jatkamisesta voi seurata jotain. Usein vanhemman on omalla kuluriskillään nostettava erillinen kanne asian korjaamiseksi ja siten alistettava sopimusrikkomus vielä erilliselle arvioinnille kaikkine valitusasteineen. Koko täytäntöönpanoprosessin ajan sopimusrikkomus voi seuraamuksitta edelleen jatkua, sillä mahdollista ratkaisua ei kuitenkaan tulla antamaan takautuvasti. Nykyisen oikeuskäytännön mukainen vakiintuneiden olosuhteiden (status quon) painotus verrattuna vieraannuttamisen painotukseen (jos vieraannuttamisen käsitettä ja vakavuutta ylipäättään ymmärretään) aiheuttavat sen, ettei lasta tapaavalla vanhemmalla ole juurikaan mahdollisuutta puolustaa lapsen tapaamisoikeutta, vaikka lain mukaan huollon peruslähtökohtia on turvata myönteiset ja läheiset ihmissuhteet erityisesti lapsen ja hänen vanhempinsa välillä.

Laki lapsen huoltoa ja tapaamisoikeutta koskevan päätöksen täytäntöönpanosta, 2 § Lapsen tahdon huomioon ottaminen, asettaa 12-vuotiaan lapsen päättämään elämänsä mahdollisesti tärkeimmästä kysymyksestä eli oman vanhempansa hylkäämisestä. Tämän vastuun kantaminen johtaa pahimmillaan lapsen itsetuhoisuuteen tai syrjäytymiseen. Lapsi kantaa vastuuta tekemästään päätöksestä lopun elämäänsä tuntien syyllisyyttä ja häpeää. Usein lapsen ilmaisema tahto voi olla häneen vanhemman toimesta istutettu ja lapsi saattaa täten loppuun manipuloivan vanhemman aloittaman työn toisen vanhemman poistamisesta lapsen elämästä.

Ehdotus

Ehdotamme lain tapaamisten täytäntöönpanosta poistamista tarpeettomana ja toimimattomana. Ehdotamme lapsenhuoltolakiin lisäystä, että sen nojalla annettujen tuomioistuinten ratkaisujen tulee sisältää välittömästi täytäntöönpanokelpoiset määräykset siitä, miten toimitaan tilanteissa, joissa toinen vanhemmista ei noudata ratkaisua sekä mahdolliset seuraamukset. Mikäli täytäntöönpanolain poistamisesta seuraisi joidenkin muiden täytäntöönpanosäädösten siirtyminen lapsenhuoltolain puolelle, ehdotamme, että täytäntöönpanolaissa olevia lapsen ikärajoja ei kuitenkaan siirrettäisi, vaan päätösten noudattaminen koskisi jatkossa tasapuolisesti kaikkia 0-17 -vuotiaita lapsia, ellei itse päätöksessä ole toisin jostakin perustellusta syystä sanottu.

Perustelut

Lapsen oikeus molempiin vanhempiin tulee olla yhdenvertainen ja lain lähtökohtana tulee olla lapsen vuoroluonapito. Tilanteissa, joissa täytäntöönpanolain kaltaista menettelyä tarvitaan, vähenee ratkaisevasti, kun jo huoltoriidan ratkaisussa lukee, mitä sen rikkomisesta seuraa. Ratkaisuihin kirjatut täytäntöönpanokelpoiset menettelytavat sopimusrikkomustapauksissa ennaltaehkäisevät rikkomuksia ja lisäävät vanhempien uskoa päätöksiin ja päätösten pitävyyteen, jolloin kumpikin vanhempi uskaltaa tehdä myös tulevaisuuteen ulottuvia suunnitelmia omasta yhdessäolostaan lapsen kanssa.

Uusimmat tutkimukset (liite 2) osoittavat, että lapset, jotka asuvat vuoroluonapidossa, voivat erolapsista parhaiten. Lasten vuoroluonapidon tulisi olla oletus, josta poiketaan vain erittäin painavista syistä tai vanhempien keskenään sopimisen kautta. Kaikille lapsille sopii vuoroluonapito. Aivan pienillä lapsilla vaihdot vanhempien välillä voivat tapahtua tiheämmin ja vanhemmilla lapsilla harvemmin. Osa päätöksistä voi olla määräaikaaisia (esimerkiksi jos äiti vielä imettää lasta). Vasta 18-vuotias on riittävän kypsä päättämään omasta elämästään itse. Siihen asti vanhemmilla tulee olla vastuu lapsen ja toisen vanhemman välisen yhteyden tukemisesta.

5.9. Huoltokiusaaminen

Ongelma

Vaikeissa huoltoriitatilanteissa vanhempi ei noudata huollon velvoitteita, vaan pyrkii esimerkiksi mustamaalaamaan toista vanhempaa viranomaisille tekemällä perättömiä lastensuojelu- ja/tai rikosilmoituksia, hakemaan tarpeettomia lähestymiskieltoja, käyttämällä väärin turvakoteja tai antamalla toisesta vanhemmasta perättömiä lausuntoja viranomaiselle. Toiminnan tavoitteena on kiusata ja alistaa toista vanhempaa ja mitätöidä hänen mahdollisuutensa toimia vanhempana. Toisinaan huoltokiusaava vanhempi voi hakea tukea vaatimukselleen lapsen yksinhuoltajuudesta pyrkimällä esittämään toinen vanhempi viranomaisille riitaisana (vaikka itse provosoi esimerkiksi sopimusrikkomuksin), kykenemättömänä hoitamaan lasta, päihteiden väärinkäyttäjänä tai mielenterveysongelmaisenä.

14.2.2016

Ehdotus

Huoltokiusaaminen tulee määritellä yhdeksi pahimmista lapsen edun vastaisista toimista, joka yksin riittää lapsen luonapidon siirtoon sille vanhemmalle, jota huoltokiusataan. Huoltokiusaaminen vastaa lapsen toisen vanhemman vainoamista, joten se tulee lisätä myös omaksi kohdakseen rikoslakiin kohtaan vainoaminen.

Perustelut

Huoltokiusaaminen on lapsen vanhemman henkistä pahoinpitelyä, joka aiheuttaa elinikäistä vahinkoa sekä lapselle että kiusaamisen kohteena olevalle vanhemmalle. Kun lapsen oikeus molempiin vanhempiin on käytännössä yhdenvertainen ja lähtökohtana on lapsen vuoroluonapito, vähenevät edellytykset huoltokiusaamiselle oleellisesti. Yhteiskunnan tulee antaa laissa selkeä viesti siitä, että huoltokiusaaminen ei ole sallittua. Se ennaltaehkäisee huoltokiusaamista. Tehokas ja nopea puuttuminen huoltokiusaamiseen estää siitä johtuvien pysyvien vahinkojen syntymisen. Huoltokiusaavat toimet tulee olla selitetty kansantajuisesti lapsen edun/edun vastaisessa määrittelyssä ja/tai rikoslaissa.

5.10. Perhevapaoikeuden säilyminen eron jälkeen

Ongelma

Vanhempien erotessa se vanhempi, jonka luona lapsi ei asu, menettää nykyisin mahdollisuuden pitää laissa säädettyjä perhevapaita. Lasta tapaava vanhempi ei voi valita perhevapaalle jäämisen ja töihin palaamisen välillä, kun taas lapsen kanssa asuva vanhempi voi jäädä perhevapaalle. Tätä käytetään erojen yhteydessä usein tarkoituksessa saada itsensä näyttämään varattomalta, mikä oikeuttaa valtion oikeusapuun. Näin ollen lapsen kanssa asuva vanhempi voi vapaasti ja kuluriskittä haastaa riitaa oikeudessa esimerkiksi vaatien toistuvasti lapsen yksinhuoltajuutta itselleen ja/tai vähäisempää lapsen luonapitoa toiselle vanhemmalle.

Nykykäytännön mukaan se vanhempi, jonka luona lapsi asuu, on perhevapaalla ollessaan perhevapaalla myös silloin, kun lapsi on toisen vanhemman luona. Vastaavasti toinen vanhempi, jolla ei ole oikeutta

14.2.2016

perhevapaaseen lapsen osoitteen vuoksi, joutuu käymään työssä silloinkin, kun lapsi on hänen luonaan. Lapsen vuoroluonapidossa tämä epäkohta erityisesti korostuu tai muodostuu jopa lapsen edun mukaisen vuoroluonapidon esteeksi. Töissä käyvä vanhempi joutuu järjestämään lapselle päivähoiton, mutta se ei onnistu kunnallisessa päivähoitossa, jos toinen vanhempi on samasta lapsesta samaan aikaan perhevapaalla. Joku työssä käyvä vanhempi saattaa voida turvautua sukulaisiinsa jonkin aikaa, mutta yleensä hän joutuu laittamaan lapsen yksityiseen päivähoitoon omana lapsen luonapitoaikanaan. Yksityisen päivähoiton kuukausimaksu on noin tuhat euroa lasta kohden, vaikka lapsi olisi hoidossa vain osan ajasta. Mitään tukia tämä vanhempi ei voi siihenkään saada, koska toinen vanhempi jo saa samasta lapsesta perhevapaan tukea.

Ehdotus

Lisätään lakiin mahdollisuus lapsen asua kahdessa virallisessa osoitteessa ja eronneillekin vanhemmille keskenään yhdenvertainen mahdollisuus pitää perhevapaita sekä saada niihin liittyvät etuisuudet tarvittaessa valmiiksi vanhempien kesken jaettuina. Vanhempien perhevapaamahdollisuuden ei ole välttämätöntä olla sama kuin eroamattomilla vanhemmilla, kunhan se on heille keskenään yhdenvertainen.

Perustelut

Vanhempien yhdenvertaisuus, lapsen asuminen kahdessa kodissa sekä lapsen vuoroluonapito aiheuttavat myös perhevapaoikeuden jakamisen vanhempien kesken. Valtaosa eroista tapahtuu aikana, jolloin lapset ovat hyvin pieniä ja vanhempien laissa säädetyt oikeudet perhevapaisiin olisivat voimassa, elleivät ne riippuisi lapsen asuinosoitteesta. Kummankin vanhemman ja lapsen välisen suhteen sekä lapsen turvallisuudentunteen säilyttämiseksi erotilanteessa ja sen jälkeen on tärkeää, että vanhemmilla säilyy tasa-arvoisesti mahdollisuus pitää perhevapaita myös eron jälkeen.

5.11. Lapsen elatus

Ongelma

Lapsen elatusmaksut kohtelevat vanhempia eriarvoisesti. Elatusmaksuilla ja niiden korottamisella uhkaamisella usein kiristetään toista vanhempaa, jotta

14.2.2016

tämä saisi nähdä lastaan. Elatusmaksut käytännössä estävät joustavan toimimisen tilanteessa, jossa vanhempien elämäntilanteessa tapahtuu yllättäviä muutoksia, esimerkiksi toista vanhempaa kohtaa työttömyys tai muu äkillinen talouteen merkittävällä tavalla vaikuttava tapahtuma. Riitaisissa tapauksissa toinen vanhemmista on välittömän ulosoton uhalla velvollinen maksamaan elatusmaksut toiselle vanhemmalle riippumatta lapsen luonapidosta tai äkillisistä ja yllättävistä taloustilanteensa heilahteluista (työttömyydestä, huoltoriidan oikeudenkäyntikuluista tms.). Parisuhteessa eli varmaankin parhaiten lapsen edun mukaisesti elävillä vanhemmilla elatusvastuu ei ole näin ankara. Elatusmaksuja maksava vanhempi ei saa tietää, mihin hänen maksamansa elatusmaksuvarat on käytetty tai ovatko ne olleet riittäviä lapselle tai onko niistä jäänyt yli puhumattakaan siitä, että hän saisi osallistua elatusvarojen käyttöä koskevaan päätöksentekoon. Elatusmaksuja vastaanottavan vanhemman elatusvastuu on epämääräinen eikä vastuun hoitamista valvota hänen osaltaan. Hän voi kieltäytyä vastaanottamasta hänelle tarjottua työtä tai siirtää varallisuuttaan uuden puolisonsa nimiin. Hänellä ei ole tosiasiallista velvollisuutta antaa elatusmaksuvaroilla lapselle hankittuja hyödykkeitä lapsen käyttöön lapsen ollessa toisen vanhemman luona, jolloin toinen vanhempi joutuu käytännössä hankkimaan lapselle hyödykkeet toiseen kertaan voidakseen pitää lasta luonaan. Elatusmaksuja saava vanhempi voi suunnitella rahankäyttöään joustavasti arjen tilanteiden mukaan, mutta elatusmaksuja maksavalle vanhemmalle elatusmaksuna maksettavan elatuksen määrä on mistään suunnittelusta riippumatta aina sama.

Elatusmaksuja koskevissa oikeusriidoissa lapsen kanssa asuva vanhempi edustaa lasta käytännössä kuluriskittä, kun taas elatusmaksuja maksava vanhempi joutuu olemaan oman lapsensa vastapuoli. Tämä on jo epäkohta sinänsä, lisäksi elatusmaksuja maksavalla vanhemmalla on asiassa riski joutua maksamaan myös vastapuolen oikeudenkäyntikulut. Näin ollen taloustilanteen äkillisesti heikentyessä elatusmaksun kohtuullistaminen oikeusprosessinkaan kautta ei ole käytännössä elatusmaksuja maksavalle vanhemmalle mielekäs vaihtoehto.

Ehdotus

Vanhempainvastuuperiaatteen mukaisesti vanhemmat sopivat keskenään tai tuomioistuimien päättyä siitä, minkä lapsen elatukseen liittyvien todellisten kulujen maksamisesta kumpikin vanhempi vastaa. Jaottelu voidaan tehdä perustuen:

Postiosoite	Sähköpostiosoite	Internet	Kotipaikka	Rekisterinumero	Y-tunnus
Isät lasten asialla ry c/o Makuunuotta Oy Rajakuja 5 01230 VANTAA	info@isatlastenasialla.fi	www.isatlastenasialla.fi	Helsinki	207.767	2597624-5
JOTTA LAPSEN OIKEUS MOLEMPIIN VANHEMPIINSA TOTEUTUISI					

14.2.2016

- 1) lapsesta johtuviin kulueriin vastaavalla tavoin kuin lapsen huolto voidaan antaa tehtävänjakomääräyksin
- 2) lapsen luonapitoaikoihin, jolloin vanhempi vastaa niistä välittömistä lapsen kuluista, jotka syntyvät hänen luonapitoaikanaan
- 3) edellä sanottujen yhdistelmään tai
- 4) muuhun hyväksi koettuun perusteeseen

Vanhempien väliset erot varallisuudessa otetaan tässä tarkastelussa luonnollisesti huomioon.

Perustelut

Toisen vanhemman velvoittaminen maksamaan lapsesta elatusmaksua toiselle vanhemmalle korostaa vanhempien eriarvoisuutta. Kun lapsen oikeutta molempiin vanhempiin pidetään yhdenvertaisena ja lain lähtökohtana tulee olla lapsen vuoroluonapito, tarvetta elatusmaksuille ei ole. Jo nykyinen lain kirjain tuntee lapsen elatuksen suorittamisen “muulla tavoin”, mutta käytännössä tuomioistuimet eivät juuri kiinnitä siihen huomiota. Vanhemman suorittamien maksujen kohdistuminen suoraan lapsen elatuksesta aiheutuviin kuluihin vahvistaa konkreettisella tavalla vanhemman käsitystä siitä, että hänen suorittamillaan maksuilla on todellista merkitystä lapselle. Se kannustaa vastuulliseen vanhemmuuteen, ehkäisee vanhempien välisen epäluottamuksen syntymistä ja edesauttaa avoimen yhteistyövanhemmuuden myönteistä kehittymistä. Elatukseen liittyvien maksujen kohdistaminen lapsesta aiheutuviin kuluihin toisen vanhemman sijasta kohtelee vanhempia tasavertaisemmin. Se on myös lähimpänä sitä luonnollista lapsen elättämisen tapaa, jolla lapsen elatuksesta on huolehdittu vanhempien parisuhteenkin aikana. Kun lapsen elatusta koskevan ratkaisun seurannaisvaikutukset molempien vanhempien asemaan suhteessa lapseensa minimoidaan, tarve riidellä lapsen elatuksesta vähenee oleellisesti.

6. Asiantuntija-avusteisen sovittelun jatkokehittäminen ja lapsen edun määrittely LAPE-hankkeessa

Ongelma

Yksi nykyisen asiantuntija-avusteisen sovittelumallin keskeisin epäkohta on sen vapaaehtoisuus. Vanhempi voi kieltäytyä sovittelusta ilman seuraamuksia. Näin toimiessaan vanhempi mitätöi toisen vanhemman aseman yhteisen lapsen vanhempana sekä yhteistyön hänen kanssaan. Toisaalta sovittelua on mahdollista käyttää ajan pelaamiseen ja olosuhteiden vakiinnuttamiseen (status quo) osallistumalla sovitteluun ilman tosiasiallista pyrkimystä saada aikaan sopimus. Asiantuntija-avusteisessa sovittelussa ei yritetä ratkaista vanhempien välisen dynamiikan ongelmakohtia, mikä tukisi vanhempien kykyä jatkossa sopia yhteisen lapsensa asioista keskenään, vaan tarkoituksena on saada aikaan sopimus. Sopimuksen toteutumista tai sen noudattamista ei valvota millään tavoin, joten mahdollisesti syntynyt sopimus on turha. Tämä vääristää tilastoista näkyvää informaatiota sopimisen onnistumisista.

Ehdotus

Jatkokehittämällä asiantuntija-avusteista sovittelua LAPE-hankkeen kautta (STM:n Lapset ja Perheet hallituksen kärkihanke) voidaan saada sovittelusta apua niissäkin tilanteissa, joissa sovinto tuntuu mahdottomalta, viiden kohdan kautta:

1. Pakollinen koulutus vanhemmille lapsen edun mukaiseen toimintaan. Koulutus toteutetaan Internetin ja digitalisoinnin avulla. Aineistona videot ja Internet-sivut vuoroluonapidosta, toisen vanhemman tukemisesta, vanhemman velvollisuuksista, lapsen edun mukaisesta vanhemmuudesta, arviointilomakkeet itsestä ja toisesta vanhemmasta sekä yhteistyön sujuvuudesta.
2. Sovittelu yhdessä Arvioijan (ks. kappale 7) kanssa mahdollisesti tuomarin johdolla. Sovitteluun ei ole edelleenkään pakko tulla, mutta lapsen asioista päätetään mahdollisesta poisjäännistä huolimatta paikalle saapuneiden kesken.
3. Tarvittaessa vanhemmuuden/lapsen edun arviointi Arvioijien toimesta. Tämä korvaa nykyisin käytettävän olosuhdeselvityksen. Vaikeammissa tapauksissa lisäksi vanhemmuuden arviointi yliopistosairaalassa.

14.2.2016

4. Tuomarin päätös lapsen huollosta, luonapidosta, elatuksesta, päätösrikkomusten seuraamuksista ja päätöksen noudattamisen seurannasta.

5. Sopimusten toteutumisen reaaliaikainen seuranta internet-raportoinnin avulla vanhempien toimesta.

Sovittelun kehittämiseksi olemme luoneet erillisen ehdotuksen¹¹.

Perustelut

Sovinto on paras tapa saada ratkaisu aikaan lapsen asioissa. Valtaa hyväksi käyttämällä aikaansaatu sovinto ei ole aito. Aidosti yhdessä tehty sovinto ja riittävä sopimuksen seuranta takaavat, että sopimusta myös noudatetaan. Kun sopimukseen on kirjattu käytännön toimenpiteet sopimusrikkomuksen varalle, se ennaltaehkäisee sopimuksen rikkomista ja on näin ollen lapsen edun mukaista. Sopimisen lähtökohtana tulee olla tasavertainen vanhemmuus ja lapsen vuoroluonapito sekä vanhempien kunnioitus toisiaan kohtaan. Sovitteluun osallistumisen ”pakollisuus” saadaan aikaiseksi siten, että sovittelussa päätetään lapsen asioista päätösvaltaisesti niiden henkilöiden kesken, jotka sovitteluun osallistuvat.

7. Käräjäoikeuden alainen ”arvioijien” ammattikunta

Ongelma

Vanhempien erotessa ei ole viranomaista, joka auttaisi tai neuvoisi mm. tilanteissa, joissa toinen vanhempi kieltäytyy sopimisesta, estää lapsen ja vanhemman välisen yhteydenpidon tai luonapidon, katoaa turvakotiin tai muuttaa lapsen kanssa etäälle toisesta vanhemmasta.

Ehdotus

Näitä tilanteita varten tulisi olla käräjäoikeuksien alainen ammattikunta, jota kutsumme tässä yhteydessä alustavasti arvioijiksi. Heidän tehtävänä on sovittaa ja avustaa tuomaria päättämään lapsen asioista siten, että lapsen oikeus molempiin vanhempiin toteutuu myös käytännössä. Arvioijien osaaminen sekä juridiikassa että psykologiassa on kuten ns. ”Wisconsinin

¹¹ http://www.isatlastenasialla.fi/wp-content/uploads/2016/01/ILA_STM_K%C3%A4rkihankeEhdotus_20151108.pdf

14.2.2016

mallissa”¹² USA:ssa. Arvioijien työssä tärkeintä on keskittyä vanhempiin ja syihin, joiden vuoksi vanhempi ei pysty tai osaa tukea toisen vanhemman vanhemmuutta. Keskiössä on siis vanhempi, ei lapsi, koska lapsen etu ei voi toteutua, jos vanhemmuudessa on puutteita.

Perustelut

Arvioijien tulee olla käräjäoikeuksien alaisuudessa, koska asiaan liittyy aina juridiikkaa. Lapsen luonapito on lapselle ja vanhemmalle tärkeä tai jopa tärkein päätös elämässä, siksi se tulee tehdä huolellisesti ja aina lapsen (avoimesti määriteltä) etua ajatellen. Nykyiset olosuhdeselvitykset kunnan sosiaalilautakunnalta ovat laadultaan kyseenalaisia. Nykyinen vain näennäisesti lapsen edun kannalta tehty selvitys jättää selvittämättä vanhempien välisen todellisen dynamiikan. Huoltoselvityksen tapaamisten ajan on mahdollista näytellä täydellistä vanhempaa ja piiloutua lapsen “aidon” tahdon taakse, vaikka todellisuudessa lapsen “tahto” olisi saavutettu henkisen väkivallan keinoin.

8. Helsingin hovioikeuspiirin laatuhankkeen tuloksena syntynyt tuomariohje käräjäoikeuksille

Vaatimus

Helsingin hovioikeuspiirin laatuhankkeen 2007 (päivitetty 6.11.2009) tuloksena syntynyt ohje käräjäoikeuksien tuomareille¹³ lapsen huollosta, tapaamisoikeudesta ja elatuksesta, joka käytännössä sanelee nykyisen oikeuskäytännön lapsiasioissa, tulee päivittää ajan tasalle tai pikemminkin korvata uudella oikeuskäytännön ohjeistuksella uusimmat tutkimukset huomioiden. Esimerkiksi nykyisen tuomariohjeen vuoroasumiseen liittyvät päätelmät ja toimintaohjeet eivät ole ajan tasalla. Muita määritelmien tarkennuksia tai muuta päivittämistä kaipaavia kohtia ovat lapsen etu ja lapsen edun vastaisuus, hyvä vanhemmuus, vieraannuttaminen, huoltokiusaaminen, valvotut tapaamiset, tuetut tapaamiset, tiedonsaantioikeus, vakiintuneet olosuhteet, tapaamisen estävä sairaus jne. Vanhempia eriarvoistava asenteellisuus ja terminologia on ohjeessa korjattava. Ohjeessa käytetään esimerkiksi termiä lähivanhempi kymmeniä kertoja ja ohjeen koko

12 Lisätietoa USA:n Wisconsinin osavaltion sovittelumallista esimerkiksi Sosiaalitieto 11/2011, s.19, joka on myös tämän lausuntonne liitteenä: <http://www.isatlastenasialla.fi/wp-content/uploads/2014/02/ILA-Follo-lausunto-liitteinen.pdf>

13 http://www.oikeus.fi/hovioikeudet/helsinginhovioikeus/material/attachments/oikeus_hovioikeudet_helsinginhovioikeus/karajaoikeuspainotteistenlaatuhankkeidenraportit/9pBMPedZf/Lapsen_huolto_tapaamisoikeus_ja_elatus_2009.pdf

14.2.2016

lähestymistapa vaikuttaa olevan lähivanhempaa suosiva, esimerkiksi: “Siinäkin tilanteessa, että riitaisuuksia aiheuttaa pääasiassa yksinhuoltoa vaativa lähivanhempi, yksinhuolto voi olla lapsen edun mukainen ratkaisu, mikäli selvitys osoittaa, että riittävä yhteishuolto on aiheuttanut lapselle toistuvasti ongelmia”.

9. Totuusvakuutus huoltoriidassa

Vaatus

Huoltajuusoikeudenkäynnissä tulisi vaatia totuusvakuutus vanhemmilta. Itsekriminointisuoja ei päde, koska vanhemmat eivät ole syytteessä mistään ja ennen kaikkea käsiteltävänä on asia, joka on ratkaistava ennen muuta lapsen eikä asianosaisten edun mukaan. Totuusvakuutuksen puuttumisen takia vanhemmat valehtelevat oikeudessa, mikä rikkoo vanhempien välejä eikä ole lapsen edun mukaista. Tuomarin edessä valehtelu, jota siis voi harjoittaa ilman riskiä, vie toisen vanhemman luottamuksen valehtelevaan vanhempaan pysyvästi. Totuusvakuutuksen olemassaolo varmaan hillitsisi myös oikeuteenmenohaluja tilanteissa, joissa väärillä perusteilla yritetään saada lapsi yksinhuoltajuuteen tms. Totuusvakuutus karsisi siis juuri sellaisia oikeudenkäyntejä, joita tulisikin karsia.

Isät lasten asialla ry:n lakityöryhmän puolesta

Pauli Tossavainen
Isät lasten asialla ry
Varapuheenjohtaja

LIITTEET

- Liite 1: Nykyisen lain esitöistä poimittua
- Liite 2: Tutkimuksia vuoroasumisesta

14.2.2016

Voimassa olevassa lainsäädännössä (eli vanhassa holhouslaissa) ei tosiasiallisesti ole olemassa säännöksiä, jotka hyväksyttävällä tavalla turvaisivat lapsen aseman suhteessa vanhempiinsa ja jotka tukisivat ja ohjaisivat vanhempia huoltajan tehtävässään. Holhouslain puutteellisuuksia on tältä osin julkisuudessa toistuvasti arvosteltu. **Erityisesti viime aikoina on kiinnitetty huomiota siihen, ettei lainsäädännössä (vanhassa holhouslaissa) ole olemassa sellaisia ohjeita, jotka tukisivat ja edistäisivät myönteisiä kasvatuseräilyitä sekä suojaisivat lapsen asemaa, oikeuksia ja hyvinvointia.**

Kansainvälinen lapsen vuoden 1979 Suomen komitea lausui vuonna 1980 julkaistussa mietinnössään (komiteanmietintö 4 N:o 224 1980: 23 s. 92) asiasta näin: "Vireillä olevasta lainsäädäntötyöstä komitea tähdentää seuraavia seikkoja: **Lapsen ruumiillinen kurittaminen ja häneen kohdistuva henkinen väkivalta tulee ehdottomasti ja yksiselitteisesti kieltää.**

Lainsäädännössä tulee lapselle turvata yhtäläillä ruumiillinen koskemattomuus ja oikeus asianmukaiseen kohteluun kuin aikuiselle. Nyt käsillä olevan lakiuudistuksen yhteydessä on mahdollista edistää myönteisiä kasvatuseräilyitä. Lapsen huoltoa ja tapaamisoikeutta koskevan lain mukaan huollon tarkoituksena on turvata lapsen tasapainoinen kehitys ja hyvinvointi lapsen yksilöllisten tarpeiden ja toivomusten mukaisesti. **Tämän lisäksi huolto tähtää siihen, että erityisesti lapsen ja hänen vanhempiensa välille syntyvät myönteiset ja läheiset ihmissuhteet.**

Tätä silmälläpitäen on lakiehdotuksessa säännellyn tapaamisoikeuden tavoitteena toimia lapsen huoltoa **täydentävänä ja tukevana** järjestelyinä. Tapaamisoikeus luonnehditaan lakiehdotuksessa lapselle turvattavaksi oikeudeksi pitää yhteyttä ja tavata sitä vanhempaansa, jonka luona lapsi ei asu. Myös nykyisen tapaamisoikeuden tavoitteena on turvata lapselle läheiset ihmissuhteet molempiin vanhempiinsa. Lakiehdotuksen lähtökohtana on, että **vastuu tapaamisoikeuden toteutumisesta on ensisijassa kummallakin lapsen vanhemmalla.**

Lakiehdotuksessa on pyritty toisaalta erityisesti estämään sellaisten tilanteiden syntyminen, joissa **lapsi joutuisi tahtomattaan vanhempien välillä vallitsevien ristiriitojen osapuoleksi.** Tämän vuoksi lakiehdotuksessa on erityisesti korostettu sitä, että lapsen mielipide tulee selvittää hienovaraisesti ja varsinkin sillä tavoin, että lapsen suhde kumpaankaan vanhempaan ei kärsi lapsen toivomusten selvittämisestä.

Lakiehdotuksen mukaan lapsen huollosta tai tapaamisoikeudesta **annettua päätöstä sen sijaan voitaisiin muuttaa aina, kun olosuhteet ovat päätöksen antamisen jälkeen muuttuneet, vaikka muutosta ei voitaisikaan luonnehtia "olennaiseksi" taikka jos siihen muutoin on olemassa aihetta.**

14.2.2016

Lapsen huoltajat, säännönmukaisesti molemmat **vanhemmat, vastaavat yhdessä lapsen huoltoon kuuluvista tehtävistä ja tekevät yhdessä kaikki lasta koskevat päätökset, jollei toisin ole säädetty tai määrätty.** Huoltaja voi kuitenkin toimia asian ratkaisijana myös yksin, jos jollakin huoltajalla on este osallistua päätöksen tekemiseen ja ratkaisun viivästymisestä aiheutuisi haittaa. **Tämä poikkeusvaltuus ei kuitenkaan ulotu asiaan, jolla olisi huomattava merkitys lapsen tulevaisuuden kannalta.** Ehdotettujen säännösten mukaisesti olisivat luonnollisesti lapsen huoltajina olevat isä ja äiti **täysin yhdenvertaisessa asemassa toisiinsa nähden.**

2 §. Tapaamisoikeus. Säännöksissä on erityisesti haluttu korostaa sitä, että myös tapaamisoikeutta koskevien säännösten perimmäisenä tarkoituksena on palvella lapsen etua. Tässä tarkoituksessa on 1 momentti kirjoitettu siten, että tapaamisoikeus on muodosteltu lapselle kuuluvaksi oikeudeksi eikä vanhemman oikeudeksi lapseen nähden.

Lapsen huoltoa koskevan 1 §:n 1 momentin mukaan eräänä huollon tavoitteena on myönteisten ja läheisten ihmissuhteiden turvaaminen lapsen ja hänen vanhempiansa välillä. **Silloin, kun lapsen huolto joudutaan uskomaan yksin toiselle vanhemmista, on tämän vuoksi asiaa ratkaistaessa otettava eräänä arviointiperusteena huomioon se, kumpiko vanhemmista kykenee oletettavasti huoltajana paremmin turvaamaan lapsen myönteiset suhteet molempiin vanhempiin nähden. Vastaavasti voidaan huollosta tehdyn sopimuksen tai siitä annetun päätöksen eräänä muuttamisen perusteena vedota siihen, että se vanhemmista, jolle lapsen huolto on uskottu, estää lapsen ja toisen vanhemman välisen kanssakäymisen tavalla, joka on ristiriidassa lapsen edun kanssa.** Tapaamisoikeuden toteutuminen käytännössä edellyttää ennen kaikkea sitä, että vanhemmat pyrkivät erityisesti edistämään tässäkin kohden lapsen etua ja unohtamaan mahdolliset keskinäiset ristiriitansa. Tämän seikan korostamiseksi sekä liittyen varsinkin 1 §:n 1 momentin periaatteisiin on 2 §:n 2 momentissa **korostettu vanhempien keskinäistä yhteistoimintaa ja lapsen edun huomioon ottamisen merkitystä tapaamisoikeuden yhteydessä. Säännöksen noudattamiseen ei liity mitään suoranaista sanktiota. Edellä esitetyn perusteella on kuitenkin mahdollista, että säännöksessä vahvistetun periaatteen huomiotta jättäminen voi ääritapauksessa johtaa joko siihen, että huolto siirretään tapaamisoikeuden estäneeltä vanhemmalta toiselle vanhemmalle, taikka, että tapaamisoikeus poistetaan sen johdosta, että lasta tapaava vanhempi on käyttäytymisellään taikka laiminlyömällä toistuvasti tapaamisia selvästi vaarantanut lapsen tasapainoista tunne-elämän kehitystä ja hyvinvointia.**

14.2.2016

1. Euroopan neuvosto suosittaa jäsenmaille vuoroasumista:

<http://assembly.coe.int/nw/xml/XRef/Xref-XML2HTML-en.asp?fileid=22220&lang=en>

1. "The involvement of both parents in their child's upbringing is beneficial for his or her development. The role of fathers with regard to their children, including very young children, needs to be better recognised and properly valued"

2. "The fact is, however, that fathers are sometimes faced with laws, practices and prejudices which can cause them to be deprived of sustained relationships with their children"

3. "family life is a fundamental right" sekä samassa kohdassa "Parent-child separation has irreparable effects on their relationship."

5. aloitusrivi "In the light of these considerations, the Assembly calls on the member States to:"

5.5 "introduce into their laws the principle of shared residence following a separation"

5.7 "take shared residence arrangements into account when awarding social benefits"

Ruotsi on selkeä vuoroasumisen (växelvis boende) maailman numero yksi. Maassa on tehty lainsäädäntöön muutoksia, jotka mahdollistavat vuoroasumisen (lapsella voi olla kaksi osoitetta, sosiaalisia tulonsiirtoja kuten lapsilisiä ja asumistukea voi saada molemmissa osoitteissa). Vuoroasumisella on pitkä perinne Ruotsissa ja uusimman tiedon mukaan (Elvis yhteenvetoraportti, joulukuu 2015) maassa yli 35% erolapsista vuoroasuu (ks. kuva, ei ehkä uusin, mutta trendi on selvä). Tällä hetkellä uusissa eroissa 50%:ssa päädytään vuoroasumiseen. Suurin ikäryhmä joulukuussa 2015 julkaistun raportin mukaan ovat 6-9 -vuotiaat lapset. Käsittääksemme tämä johtuu siitä, että asumismuodon jatkuva yleistyminen tuo laskuihin mukaan jatkuvasti enemmän nuorempia lapsia kuin siitä samaan aikaan poistuu (yli 18-vuotiaat). Joulukuun 2015 raportin mukaan Ruotsissa vuoroasumiseksi lasketaan nimenomaan 50-50 -asuminen. Ruotsissa vuoroasuminen oli alunperin koulutetumman väestön osan valinta, myöhemmin vuoroasumisen on valinnut yhä useampi eroava pariskunta muissakin väestöryhmissä. Viime aikoina myös Ruotsin ulkopuolella syntyneiden, mutta Ruotsissa asuvien eroavien pariskuntien parissa asumismuoto on alkanut saavuttaa suosiota.

Postiosoite	Sähköpostiosoite	Internet	Kotipaikka	Rekisterinumero	Y-tunnus
Isät lasten asialla ry c/o Makuunuotta Oy Rajakuja 5 01230 VANTAA	info@isatlastenasialla.fi	www.isatlastenasialla.fi	Helsinki	207.767	2597624-5
JOTTA LAPSEN OIKEUS MOLEMPIIN VANHEMPIINSA TOTEUTUISI					

14.2.2016

Ruotsissa erolasten asumismuodon muutosta kohti enimmäkseen vuoroasumista pidetään yhtenä suurimmista lasten hyvinvointiin vaikuttavista tekijöistä viime vuosikymmeninä ja sen vuoksi Socialstyrelsen (ks. alla) eli valtio on perustanut ELVIS-hankkeen (växelvis boende), jonka tehtävänä on seurata lasten kaikenlaista hyvinvointia vuoroasumisasuinmuotoon liittyen ja muihin asumismuotoihin verrattuna. ELVIS on julkaissut joulukuussa 2015 tutkimusyhenteenvetoraportin: http://www.chess.su.se/polopoly_fs/1.261599.1450340833!/menu/standard/file/Barn%20i%20va%CC%88xelvis%20boende%20-%20en%20forskningso%CC%88versikt.pdf

Raportin tiivistelmässä todetaan mm. seuraavaa:

"I en majoritet av studierna rapporteras barn i växelvis boende ha mindre psykisk ohälsa och bättre välbefinnande än jämnåriga som bor med bara en förälder. Detta mönster är likartat hos pojkar och flickor."

Eli vuoroasuvilla lapsilla, sekä pojilla että tytöillä, on vähemmän psyykkisiä ongelmia ja he voivat paremmin kuin samanikäiset, jotka asuvat vain yhden vanhemman kanssa.

Hieman jäljempänä todetaan lisäksi:

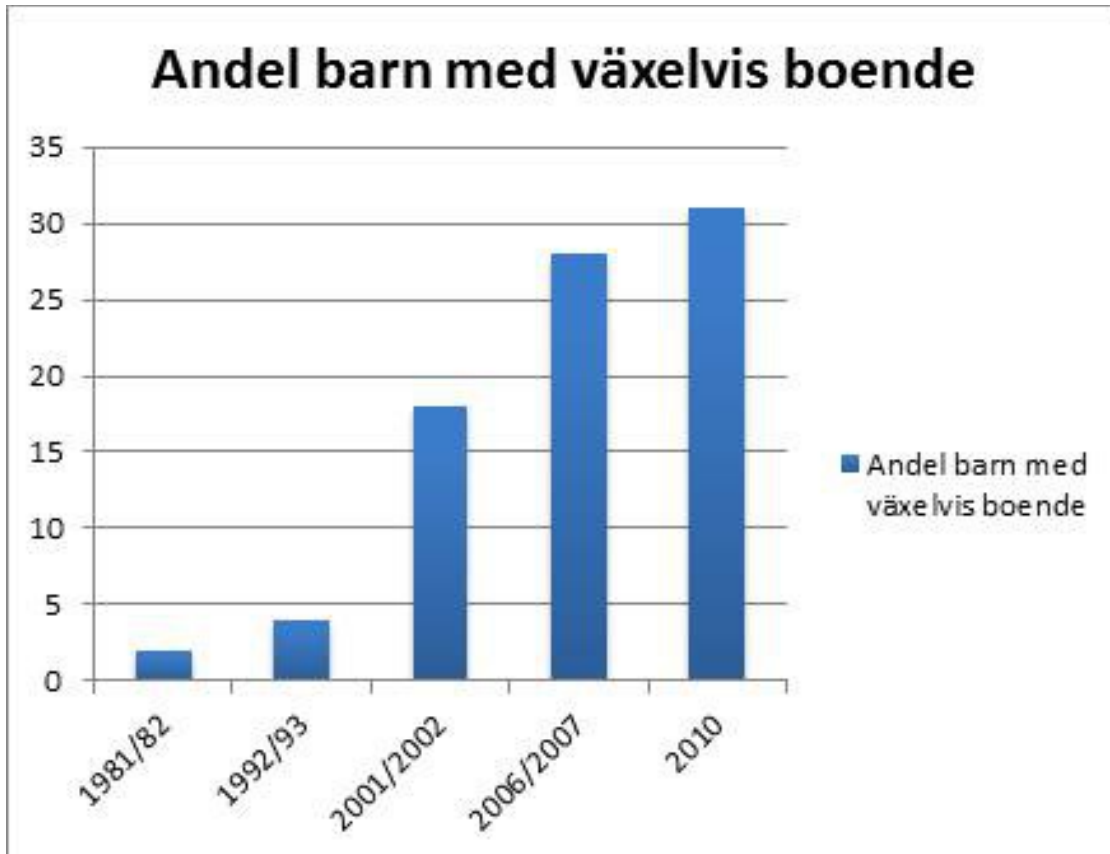
"Även med god kontroll för socioekonomiska skillnader mellan olika slags familjer visar dock merparten av studierna att skolbarn och tonåringar i växelvis boende mår bättre än de som bor enbart med en förälder, varför det är rimligt att spekulera i andra fördelar med växelvis boende"

Eli tutkimuksessa oli otettu muuttujana huomioon perheiden sosiaaliset erot ja myös tuolloin suurimmassa osassa tutkimuskoosteessa mukana olleista tutkimuksista vuoroasuminen on osoittautunut paremmaksi lapsen kannalta kuin yhden vanhemman kanssa asuminen.

Yhteenvedossa otetaan myös hieman perälautaa tieteelliseen tapaan ja todetaan, että pitkittäistutkimuksia (samanikäisiä henkilöitä haastatellaan useampaan kertaan eri ikäisinä) tarvitaan lisää ja, että nyt tehty tutkimuskooste muodostuu lähinnä poikittaistutkimuksista (useamman ikäisiä haastateltu jotakuinkin samaan aikaan tutkimusta tehdessä). Joka tapauksessa kyseessä on erittäin laaja tutkimusyhteenvedo (joissakin tutkimuksissa N=150 000) ja tulos on sekä selvä että linjassa Linda Nielsenin tulosten kanssa (ks. osa 1) ainakin joidenkin ikäluokkien kohdalla.

Nostamme tästä tutkimuksesta esiin sen, että eri ikäryhmiä on tarkasteltu erikseen. Vain 0-3 -vuotiaiden kohdalla tuloksissa on puutteita, mikä mainitaan myös yhteenvedossa.

14.2.2016

2. Lisää perusteluja, Linda Nielsen:

Osa 1 Shared Physical Custody – Nielsen Analyses 40 Studies (Nov 2014)

<https://sharedparenting.wordpress.com/2014/11/04/51/>

- Ms Nielsenin kattava tutkimuskatsaus vuoroasumisteeman ympärillä. Linkissä vain kansilehti, jossa yhteenvedo/tiivistelmä. Yhteenvedon toisessa kappaleessa todetaan vuoroasumisen rajan olevan USA:ssa 35% eli 5 yötä kahdessa viikossa.

- Ms Nielsen on aiheessa arvostettu asiantuntija ja osoittanut vääräksi itävaltalaisen McIntoshin tutkimukset. Mainitsemme tämän sen vuoksi, että paria McIntoshin tutkimusta on kuulemma lainattu

Postiosoite
Isät lasten asialla ry
c/o Makuunuotta Oy
Rajakuja 5
01230 VANTAA

Sähköpostiosoite
info@isatlastenasialla.fi

Internet
www.isatlastenasialla.fi

Kotipaikka
Helsinki

Rekisterinumero
207.767

Y-tunnus
2597624-5

JOTTA LAPSEN OIKEUS MOLEMPIIN VANHEMPIINSA TOTEUTUISI

14.2.2016

väärin laajasti ympäri maailman ja ne ovat vaikuttaneet osassa maailmaa myös lainsäädäntöön. McIntoshin kyseiset tutkimukset eivät myöskään ole tieteellisesti tarkastellen pitäviä, minkä Nielsen on osoittanut ja McIntosh on käytännössä menettänyt arvostuksensa asiantuntijana.

Kolmannen kappaleen tutkimustulos on suoraan linjassa Ruotsin tulosten kanssa "Overall the children in shared parenting families had better outcomes on measures of emotional, behavioral, and psychological well-being, as well as better physical health and better relationships with their fathers and their mothers, "

- Tämä on tärkeä kohta: ", benefits that remained even when there were high levels of conflict between their parents." sillä tämä on Aaltosen kirjassa juuri toisin päin. Aaltosen kirjassa sanotaan, että jos on riitaisuutta, niin silloin ei vuoroasumista. Oikeuskäytäntömme on siis perustunut virheelliseen tietoon tai tulkintaan.

TABLE 1 Outcomes for Children in Shared Parenting Versus Sole-Residence Families

Researchers	Income and conflict	No. of children	No. of children physical custody		Ages	Grades cognitive development	Depressed anxious dissatisfied self-esteem	Aggression drugs or alcohol misbehavior hyperactive	Physical health and stress illnesses	Father-child relationship baby-mother attachment
			Shared < 35%	Sole > 35%						
Bastani		139	227	10-18		Better				
Boggsom		17,350	34,452	12-15	Equal	Better		Better	Better	
Harrison		2,206	29,478	11-15		Better			Better	
Brevik	\$	41	483	12-16		Better	Better	Better		
Brezky	+	45	70	1-10		Better	Better	Better		
Buchanan	+ C \$	51	355	13-16	Better	Better	Better	Better	Better	
Cashmore	+ C \$	84	473	0-17	Better	Better	Better	Better	Better	
		99	411	0-17		Better	Slightly better			
		26	110	13-17		Equal	Better			
Campana		207	272	10-18		Better				
Carlson	\$	270	801	11-15			Better	Better	Better	
Carlson	\$	888	2,019	11-15		Better		Better	Better	
Fabricius		30	201	College				Better	Better	
Fabricius		340	686	College				Better	Better	
Fabricius	+ C	75	140	College				Better	Better	
Fabricius		16	56	0-1				Better	Better	
Frank		16	90	College				Better	Better	
Irving	+	201	194	1-11				Better	Better	
Jahkonen		443	2,820	14-15			Better	Better		
Janning		5	17	College					Better	
Kauppi	+ C \$	947	3,515	0-17	Slightly better	Slightly better				
Kiese	C \$	35	58	5-11		Equal	Equal	Better	Better	
Lee	C	20	39	6-12			Better	Equal		
Lodger	C	105	208	12-18	Equal		Equal		Better	
Lisepritz	\$	22	31	8-13		Equal			Better	
McIntosh	+ C	14-70	14-634	0-5 12-16		Mixed Equal		Better	Better	

- Saksalainen professori rouva Sünderhauf on tehnyt napakan yhteenvedon (920 sivua) niistä 45 vuoroasumista koskevasta tutkimuksesta, joiden voidaan katsoa täyttävän tieteellisen tutkimuksen kriteerit. Lopputulos: vuoroasuminen on lapsen kannalta paras vaihtoehto.

14.2.2016

- Tuosta tutkimuksestaan Sünderhauf on pitänyt tunnin mittaisen esitelmän, joka on tässä saksankielisenä:
<https://www.youtube.com/watch?v=HpV4AXJFqHQ>

- Euroopan Neuvosto on resoluutiossaan numero 2079 (02.10.2015) todennut, että on tieteellisten tutkimusten nojalla ilmiselvää, että vuoroasuminen on lapselle paras vaihtoehto. Sen vuoksi neuvosto suositteli kaikille jäsenvaltioilleen tekemään vuoroasumisesta erolapsille **ensisijaisen** asumismuodon. Vain, jos tärkeät syyt puhuvat vuoroasumista vastaan, tulisi valita lähi-/etävanhempimalli. Neuvoston päätös oli yksimielinen eli myös Suomi äänesti sen puolesta. Jäsenmaat ja neuvosto kuulivat ennen päätöstä kansainvälisten asiantuntijoiden mielipiteet ja todisteet.